

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

2 · April 1997

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Fungerende fmd.: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. Tlf. 42 48 56 74.

Kasserer: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens Allé 48, 4 tv., 2000 Frb. Tlf. 36 16 32 84.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, J. E. Finderup, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lillian Olsen og Kaj Christensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedy Plads 4, 9000 Ålborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Angående ophold på feriehjemmet på Kegnæs (7 sengepladser, adresse: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 40 53 42.

Ansøgning om Kegnæs rettes henvendelse til:

Jørgen Kjeldsen, Svendborgvej 85, 5750 Ringe, tlf. 62 62 23 72.

Tilsynsførende: H. P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 57 07 eller eventuelt Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 76 32.

Fangensammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativhjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Søster Lærche, Immerkær 25, 2tv, 2650 Hvidovre, tlf. 36 75 58 03.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativformål eller -hjælp i særlige trangstifælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14
Giro 620 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 31 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1997.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

2. 1997

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for S sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapofangerne
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr 2.

1997

3. årgang

Stewardesse i Nordatlanten 1942 - 45

Efter min realeksamen i 1939 rejste jeg til Island sammen med en dansk pige, Anna Kleis fra Samsø, for at blive husholdningselev 1 år på et stort dansk mejeri, Mjølkurbu Floamanna - 80 km. øst for Reykjavik, men på grund af 2. verdenskrig gik der 5 1/2 år. Efter 1 1/2 år på mejeriet, tog jeg til Reykjavik som ung pige i huset - og senere som stuepige i et herskabs-hjem.

I 1942 blev jeg stewardesse på et norsk passagerskib »Lyra«, der sejlede under engelsk flag mellem Reykjavik og England i convoysejlad. Vi havde plads til ca. 100 passagerer - både officerer og menige. Vi var en 6 - 7 stewardesser om bord: svenske, finske, islandske og 2 norske, og vores job var for det meste at servere, men når vi lå i havn gjorde vi også rent - indtil næste hold passagerer kom om bord.

Kaptajn Eckhoff var nordmand - en høj lidt brøs udseende mand, som man ikke talte til, hvis man ikke blev spurgt.

Stewarden Hermansen og kahytstjomsfruen Kristina var nogle af dem, jeg stod nærmest i det daglige - de

var meget hjælpsomme og venlige, og det fik jeg brug for, da jeg var delvis søsyg de første par måneder, men stwarden beroligede mig med, at han havde set mig arbejde i salonen, så jeg skulle bare ta' det roligt.

Maskinmesteren fra Ålesund kom med det gode råd at sætte et lille stykke flæsk på en sytråd - sluge det - og derefter trække det op og ned flere gange. Jeg syntes nu ikke det hjalp, men alt skulle jo prøves.

Når vi satte kursen mod England, var det altid det samme: Fleetwood, Liverpool, Blackpool, Bournemouth, Hull, Middlesbrough, Newcastle, Leight eller London, og det var i dybeste hemmelighed. »Keep it under Your hat« - stod der alle vegne - eller »Talk cost lives« og om bord fik vi strenge ordrer om ikke så meget som antyde til nogen, hvor »Lyra« skulle hen, da det kunne være katastrofalt for convoyen, hvis oplysninger faldt i forkerte hænder - der kunne jo også være spioner i Island.

Vi havde også luftskyts om bord og en 8 - 10 kanonerer, englændere, til at passe dem, men det var som om skibets officerer ikke rigtig regnede

Antoinette Meldgaard

»The Crew« - de blev holdt for sig selv, og vi måtte helst ikke tale med dem, men de var meget pligtopfyldende og pudsede og sleb maskineriet hver dag.

Engang imellem - måske hver 14. dag, blev vi kaldt op i redningsbådene, men vi vidste aldrig, om det var

øvelse eller virkelighed, før vi kom op i bådene. Når jeg skulle op ad lederen, var mine ben som af gummi - jeg måtte nærmest hive mig op i armene, og det blev ikke bedre med tiden. Vi sov med tøjet på og redningsvesten indenfor rækkevidde - altid parat til hurtig udrykning og en lille bylt med de vigtigste ejendele.

Mærkeligt nok mindes jeg ikke, at jeg tænkte så meget på faren ved at sejle, men havde jeg vidst, at der var fyldt op med ammunition i lasten, så havde jeg sikkert tænkt mig om en ekstra gang. En tidlig morgen lige før afgang fra Reykjavik vågnede jeg op med dårlig hals - jeg kunne ikke engang få the ned, og jeg blev straks indlagt på det engelske R.A.F. hospital i Reykjavik. Det var difteritis, og der svævede jeg så mellem liv og død i en 3 - 4 dage. Senere fortalte sygeplejerskerne mig, at jeg havde råbt »brand« og »Mor«. Jeg havde været i en brand i Reykjavik, hvor jeg mistede alle mine ejendele. Da jeg fik det bedre, kom de indlagte soldater ind og besøgte mig. Jeg fik så meget chokolade, slik og souvenirs, at jeg måtte have et ekstra toiletskab sat ind på stuen. Og der stod de så på deres krykker - nogen manglede et ben - eller en arm - nogle med store forbindinger om hoved eller bryst - een blev kørt hen til min dør på en bære, for at han kunne se »vidunderet fra Danmark«.

Efter den omgang ordinerede den engelske læge mig på »rekreation i landlige omgivelser«, og det blev på

en stor, islandsk bondegård med hundredvis af får og mange heste. Konen på gården kunne selvfølgelig godt se, at jeg så sløj ud, men det første hun sagde var: »Her har vi ikke brug for patienter« - »Her skal der arbejdes«!

Jeg blev sat til at gøre hovedrent, og resultatet var, at jeg blev rask i løbet af en uges tid. Senere fik jeg min veninde, Rosa Zwisler (Køge) derud. Vi rev høet sammen ude mellem fjeldene, og høet blev bundtet i »parker«, der blev sat fast på hestene, men det var sønnen på gården, der tog sig af det. Senere på året skulle fårene slagtes, og vi piger blev sat til at rense tarme - Den 1. dag var den værste, men man kan jo vænne sig til meget. Senere skulle der festes. Mændene red fra gård til gård og drak »Svartedød« som det hed. Rosa og jeg måtte barrikadere os på vores værelser med alt, hvad der var af møblement, men heldigvis skete der ikke noget - jeg tror det var konen, der skræmte dem bort. Hun var vist bange for, at hendes søn skulle »falde for« en udlænding.

Men jeg kom på »Lyra« igen, for det var et godt sted at være, og det var spændende at komme til England - alle var så flinke imod os - lige meget hvor vi kom. Jeg fik endda ekstra rationsmærker »på mine blå øjne« til tøj og sko, fordi jeg havde mistet alt i en brand i Reykjavik. Jeg beundrede englænderne for deres måde at være på under krigen. De kunne leve på en sten og lod til at være tilfredse

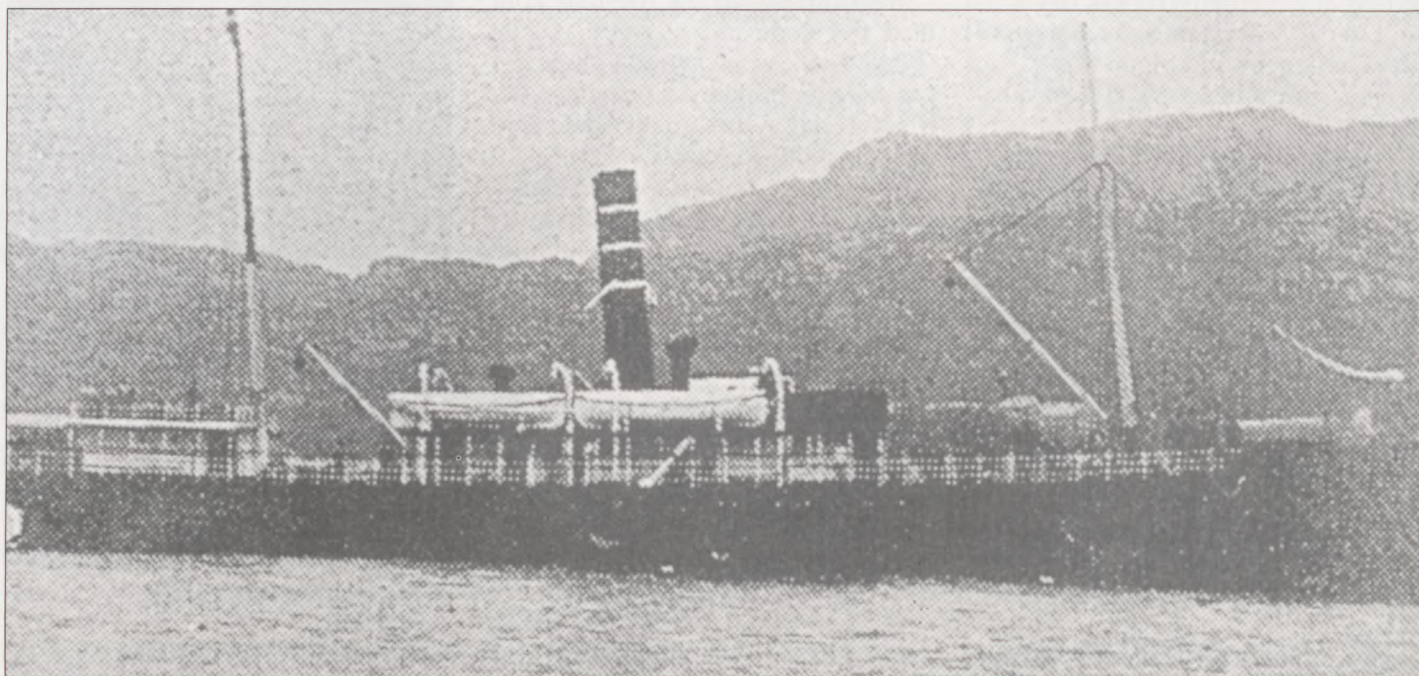
alligevel og parate til at hjælpe andre, selv om de ikke havde for meget.

Jeg blev 2 gange fanget i »Air-raids« - først i Manchester og en anden gang i Newcastle On Tyne. Vi kom ned i beskyttelsesrum, og der delte folk ud af chokolade, biscuits, juice o.l. og vi sang alle de kendte slagere (Vera Lynn). Der skete ingen skade, der hvor jeg var, men andre steder så vi hele boligblokke var bombet væk.

En dag stod jeg oppe på dækket af »Lyra«, pludselig kom der en Fockewulf flyvemaskine langsomt hen over os. Piloten kiggede lige ned på mig gennem hans flyvebriller - men samtidigt opdagede jeg hagekorset på siden af maskinen. Jeg stod som lammet. Ville han kaste bomber ned over os? - men han fløj videre. Jeg ved ikke, hvordan jeg kom nedenunder men jeg mødte stewarden, og han spurgte: »Hvad er der sket dig? Du er kridhvid i ansigtet«. Senere fik jeg at vide, at tyskeren sikkert var på vej til Norge for at kaste bomber og derfor ikke ville »spilde sit krudt« på os.

En morgen fortalte maskinmesteren, at vi om natten havde mistet et skib foran i convoyen, men at vi ikke måtte tage de forulykkede søfolk op - det var kun det sidste skib i convoyen, der måtte redde dem. Vi havde det alle meget dårligt i de følgende dage, for vi vidste, at med det stormvejr kunne ingen overleve.

På en tur i efterårsstormene slingrede skibet så voldsomt, at der ikke var et helt stykke porcelæn om bord,

»Lyra«

og ingen kunne spise noget. Jeg husker hvordan alle potter og pander kørte rundt i kabyssen, og kokken ligefrem dansede rundt for at holde styr på det hele. Alt porcelæn blev smidt overbord før vi kom til »Loch Ewe«

En dag skulle jeg servere »Gule ærter« for kaptajnen. Der var høj sø, og derfor kom jeg til at »ofre« lidt i terrinen og satte den ned på dækket. Men een af mandskabet havde set, hvad der var hændt - snuppede terrinen - selv om jeg råbte »Nej, nej«, og han løb grinende ind til kaptajnen og afleverede terrinen. Senere fik jeg at vide, at den mand havde et »udestående« med Eckhoff - men heldigvis var der ikke noget at se på kaptajnen dagen efter.

Der var jo mørkelagt overalt i England. En aften gik vi nogle stykker fra skibet på en gade i Liverpool og pludselig hørte jeg en kendt, dansk stemme bagved mig: »Laus« - er det dig? »Hva«? Det var kaptajnen på »Manø« Laurits Andersen (fra Marstal) og hans folk. Han sejlede også på Reykjavik. Vi var efterhånden mange danskere, der kendte hinanden, og det var hyggeligt at møde dem - ikke mindst i England men vi havde også »Den danske klub« i Reykjavik, hvor vi holdt fest og sammenkomster.

Hjemkomsten

Da freden var en realitet tænkte vi danske bare på at komme hjem til gamle Danmark - (man elsker sit fædreland endnu mer', når man ikke kan komme hjem) - men samtidig hørte vi også, hvor dårligt det stod til med de mest elementære varer, så jeg begyndte at sende pakker hjem med kaffe, ris, cykeldæk- og slanger, lædersko, håndklæder, sæbe, chokolade, o.s.v., men så kom der telegram: »send ikke flere pakker - men kom hjem. Vi venter kun på dig!«

Jeg fandt så et dansk skib »Gyda«, der skulle til Skotland - Leith ved Edinburgh, og der måtte jeg mønstres som »messedreng« for at komme med, men de skulle ikke til Danmark. Da vi kom til Leith stod den danske ambassadør med sin familie og ventede på kajen. Jeg skulle være gæst hos dem indtil jeg kunne komme med et andet skib til Danmark. Det blev til 10 dage, hvor de tog mig med rundt og så alt hvad der var værd at se i Edinburgh - bl.a. Tattoo på slotspladsen med hele det engelske kongehus som tilskuere - det var

skønne dage. Jeg havde mit eget værelse i Ambassaden og blev behandlet som et familiemedlem.

Så var der endelig et dansk skib »Ulrik Holm«, der skulle hjem til Danmark, og da måtte jeg igen på mønstres. Vi havde kul i lasten til Kyndbyværket. Aldrig er tiden gået så langsomt som på den tur - men endelig var vi så tæt, at jeg kunne se min far og min bror stå inde på kajen - tænk efter 5 1/2 år at møde dem igen - det var næsten ikke til at bære - tårerne bare trillede ned ad kinderne.

Vi havde jo kun kunnet sende 25 ord ad gangen via Røde Kors, men uden nogen form for stedbetegnelse - uden egennavne - uden at nævne vejsituationer eller lignende, det var så tomt.

Vi havde så småt regnet med, at jeg kunne komme med hjem, men da sagde kaptajnen: »Nej, så vil alle mine søfolk også hjem, men Deres far må gerne sejle med til Svendborg - på eget ansvar. Min far nød at være med til Svendborg, og han gik rundt og talte med hele besætningen - også kaptajnen, der nu havde fået sin kone og lille søn på 6 år, som han aldrig havde set - om bord - det var meget rørende.

Hele kaptajnens familie på 15 personer stod efter højde og ventede på ham på kajen - der var ikke et øje tørt! Kaptajnen havde en cykel med til sønnen.

Men hjemme i Fredericia ventede mor utålmodig på, at jeg skulle indfinde mig, og det blev et mindst lige-

så rørende møde som med min far og bror. Hele vores vej var dekoreret med flag og i entreen en stor plakat »Velkommen hjem, Nette« - og en anden »Øst, vest hjemme bedst«. Hvor var det vidunderligt at komme hjem igen til familien, naboerne, skolekammerater, vennerne og alt det, vi havde talt om - folk kom og gik - og journalister fra 2 dagblade spurgte ud om alverdens ting.

Nu sidder jeg så her over 50 år senere - 75 år gammel - og næsten genoplevede, for hvor let kunne det ikke ha' gået galt, men jeg vidste også, at gennem de 5 1/2 år bad mine forældre hver dag om, at jeg måtte komme uskadt hjem til dem, og bortset fra et svagere syn efter difteritis og lidt »bløde nerver« efter belastende oplevelser - så er det gået mig ganske godt. Alt hvad jeg havde af fotos og optegnelser fra den tid gik tabt i ildebranden, så datoer har jeg ikke mange af. De fleste af mine venner fra dengang er døde, men jeg vil altid mindes de gæve, danske sømænd som noget ganske særligt.

I foreningen »Gestapofanger« her i Århus får jeg lov til at lægge mindekransen ved sømanden ved havnen et par gange om året, og jeg vil slutte med at sige:

»Æret være alle de søfolk, der ikke nåede hjem«

Der var engang

Et lille erindringsbillede fra besættelsestiden

Af Paul Nielsen

Der var engang. Det var under den tyske besættelse af Danmark. Dag og år husker jeg ikke. Men hvad der skete netop en dag, glemmer jeg nok aldrig. Det var den fredssommelig eftermiddag på min arbejdsplads, Jydske Tidende i Kolding.

Dagen før var jeg blevet opmærksom på et voldsomt brag. Sabotage, for det gennem hovedet på mig. Jeg gik ud på gaden, og kort efter kom en cyklist forbi. - Hvad er der sket? spurgte jeg. Der er kastet en bombe mod Højskolehjemmet, lød svaret. Hotellet var hjemsted for byens tyske kommandant, og desuden boede der tyske telefonpiger på stedet. Ingen var kommet noget til.

- Men dagen efter skete der noget, som i dag kan give mig en frysende fornemmelse. Ud på eftermiddagen fik jeg besøg af to politifolk. Den ene, her fra Horsens, kendte jeg udmærket. Hans kollega var fra Kolding. Jeg regnede med, at det kun var en ven-skabelig visit. Vi sludrede hyggeligt sammen. Min bekendte fra Horsens ville tænde en cigaret og spurgte, om jeg havde en tændstik. Jeg rakte ham

en lille mappe med bladets reklame-tændstikker. De var røde.

Så kikkede de pludselig interesseret på mig og spurgte, om jeg ikke ville køre en lille tur med dem. Jeg måtte forklare, at jeg jo var på arbejde, men de bedyrede, at der kun var tale om »et smut«. Så kørte vi, og til min forbavselse endte vi på »Domhuset«, hvor politiet holdt til. Da jeg spurgte, hvad vi skulle dér, blev jeg bare bedt om at gå med ind.

Jeg blev ført ind i et lokale, og så opdagede jeg hurtigt, at der var tale om et forhør. Jeg var mildest talt konsterneret, for hvorfor nu det? De havde tilsyneladende fået den ide, at jeg var impliceret i bombeattentatet. Jo, for på gerningsstedet var der fundet røde tændstikker. De fik mig til at fortælle, at cyklisten, der havde fortalt mig om attentatet, var min bror.

De vekslede et blik med hinanden. Var sagen ikke helt klar? Min bror, der arbejdede på min fars maskinfabrik, havde fremstillet bomben, og så havde jeg naturligvis kastet den. Min bror blev afhentet. Han anede ikke, hvad det hele drejede sig om. Han havde - beviseligt - været i Teknisk Skole og var på vej hjem. Jeg selv kun-

ne bevise, at jeg hele aftenen havde været på avisen.

Efter deres opfattelse var det en historie, jeg måtte længere ud på landet med. Men timer senere mente de, at de kunne permittere os som helt uskyldige i attentatet. Det mente kriminalassistentene bare ikke. De måtte putte os i arresten, for selvfølgelig var det os o.s.v. Så slog de to politifolk i bordet og sagde: ikke tale om. De to har intet med angrebet på Højskolehjemmet at gøre. Så blev vi løsladt.

Familien var chokeret, da den fik historien. Og da politifolkene indfandt sig på maskinfabrikken den følgende dag, fór min mor i hovedet på dem. De kunne lige prøve på at gøre hendes drenge noget!

Senere opklaredes det, at attentatmanden havde været en ung koldingenser, som blev sat i den tyske afdeling af arresten. I følge historien kom han ud på den måde, at hans far drak vagten fuld og fik drengen fri. Han måtte flygte til Sverige, kom hjem efter krigen som medlem af den danske brigade. Kort efter omkom han ved et vådeskud.

Ja, det var dengang. Jeg talte mange gange senere med politimanden fra Horsens, og samtalen sluttede næsten altid med, at han sagde: - Kan du huske, da jeg fik dig og din bror løsladt? Jo, det husker jeg.

- for en sikkerheds skyld

A-kassen for Selvstændige Erhvervsdrivende

ASE er Danmarks største og billigste A-kasse for selvstændige erhvervsdrivende, medarbejdende ægtefæller, direktører og andre virksomhedsledere.

11 regionskontorer landet over er behjælpelige med gode råd om arbejdsløshedsforsikring, efterløn, etableringsydelse og klippekort.

Det månedlige kontingent er kun 379,50 kr. Foreløbig har 160.000 meldt sig ind i ASE - for en sikkerheds skyld.

Arbejdsløsheds-kassen
for Selvstændige
Erhvervsdrivende
i Danmark

Regionskontorer:

Esbjerg: 75 45 23 33
Haderslev: 74 53 07 34
Hillerød: 48 24 11 33
Holstebro: 97 40 25 33
Næstved: 55 77 14 34
Odense: 65 91 01 01
Taastrup: 43 71 94 25
Vejle: 75 72 70 22
Viborg: 86 60 18 88
Aalborg: 98 10 18 33
Århus: 86 12 94 22

Hovedkontor:

Ryparken 81
2100 København Ø
Tlf. 31 18 60 00
Fax 31 18 67 00

Den ansvarshavende redaktør Kaj Christensen, Præstegårdsvægnen 16, 5210 Odense får pr. den 1. april 1997 ny adresse og telefonnummer.

Adr. bliver Sdr. Fasanvej 53, 4 th, 2000 Fredriksberg og nyt tlf. 31 19 68 96.

Ligeledes vil Minna Dahl også pr. 1. april 1997 have adresse sammested.

Bemærk ændringerne på side 2 og under Runde Dage

»Huleboerne«

Deres historie - en del af vor historie (fortsat)

Sidste del af Agners og Børge Bertelsens beretning om de tre franskmænd, der flygtede fra tysk militærtjeneste og med lokal hjælp gemte sig i Lindum Skov. Der kom de bl.a. til at deltage i det lokale modstandsarbejde.

Redigeret af Aase Beck Eigenbroth

Andre forsyningsmuligheder!

Endnu inden hulen var færdig, begyndte franskmændene om natten at strejfe om i den nærmeste omegn for at finde noget spiseligt. Roer, kartofler og nedfaldsfrugt kunne de på denne årstid finde nok af. I begyndelsen var det ejendommene langs skovbrynet, de hjemsøgte. Men efterhånden udvidede »efterforskningen« sig til ejendommene i retning mod Hvorum-Klejtrup. De har samstemmende fortalt, at de endnu ikke vidste, hvor bred skoven var, og at de ikke havde kendskab til byen Lindum på den anden side af skoven.

På deres natlige ture var hønsehusene et eftertragtet mål. De kunne være så heldige, at landmandskonen ikke havde samlet æggene ind den dag, og så forsvandt der en hel del ned i deres medbragte taske. Hvis der sad en gal skrukhøne på æggene, så skete det, at den gik samme vej. På en ejendom havde de flere gange hentet mælk umiddelbart efter aftenmalkningen. Landmanden havde tilsyneladende opdaget, at der havde været ubudne gæster i kostalden, for en aften, da de var i gang med at fylde mælk i deres medbragte emballage, blev lyset pludselig tændt, og landmanden og hans søn kom frem. Efter en heftig diskussion, som ingen af dem forstod ret meget af, blev landmanden meget rolig og venlig. Da der netop var en familiefest eller sammenkomst på ejendommen, blev de inviteret med indenfor, hvor de kun-

ne spise alt, hvad de ville, af de tiloversblevne rester.

Franskmændene skiftedes dog til at stå vagt med skudklar pistol udenfor, for det kunne jo også være en fælde, de var lokket i. Da de var velforsynede, skiltes de alle i bedste forståelse. Franskmændene forstod landmanden på den måde, at de i fremtiden ikke måtte tage af mælken, men hvis de manglede noget, skulle de bare komme og spørge om det. Et tilbud, som de benyttede sig af et par gange.

Flere venner

Efterhånden som tiden gik, var der flere, især blandt skovarbejderne, der havde set et »glimt« af franskmændene. En tidlig aftenstund, da franskmændene sad i deres hule, blev de opmærksomme på vedvarende og gennemtrængende fløjtesignaler udenfor. Det var med bange følelser og med skudklare skydevåben, de vovede sig uden for hulen. Da de havde lokaliseret, hvorfra lyden kom, så de i deres stavlygters skær en ung kvinde, der skyndsomt gemte sig bag et stort træ, mens hun rakte et fad med mad frem. De var klare over, hvad meningen var, og de var ikke længe om at sætte de lækre ting til livs, for sultne var de jo det meste af tiden. Efter måltidet ledsagede de kvinden tilbage, hvor hun kom fra. For første gang opdagede de, hvor bred Lindum skov var, og at der var flere landejendomme på denne side af skoven. Ejendommene blev målet for de næste aftenture, og de vendte aldrig tomhændet hjem derfra.

På en ejendom var der en stor, bidsk hund; men det var lykkedes for dem at blive gode venner med den, så den efterhånden ikke gav en lyd fra sig, når de kom. Da de senere blev inviteret til spisning hos familien, undrede landmanden sig over, at hunden ikke gøede, men logrende gik dem i møde.

Efterhånden var franskmændene blevet et dagligt samtaleemne blandt folk, der arbejdede i skoven.

Den første, der fik direkte kontakt med dem, ud over de før nævnte, var antagelig Kristen Møller, som havde en lille ejendom i skovens udkant. Foruden at drive ejendommen kørte han dagligt træ i Lindum skov. Hvor-

dan Kristen Møller fik kontakt med dem, ved vi ikke, men vi ved, at han en dag bragte en stor portion kogte kartofler med sovs og stegt flæsk ned til dem i skoven; men om han afleverede ved hulen, eller de mødtes på et aftalt sted i skoven, ved vi ikke.

Kristen Møllers nærmeste nabo og kollega, Jens Bonde, som også til daglig kørte i skoven foruden at passe sin lille landejendom, havde muligvis hos Kr. Møller fået kendskab til, at han havde givet de lidt mærkelige personer mad. En dag, da han i skumringen var på vej hjem efter dagens arbejde, dukkede de pludselig op på hans vej. Han kunne ikke forstå dem, men da han spurgte om de var sultne, kunne de tilsyneladende forstå ham, for med tegn gjorde de ham forståeligt, at det var de i høj grad. Jens Bonde inviterede dem med hjem, og det tog de straks imod. Det var vist lidt på beregning, at de mødte ham på hjemvejen.

Jens Bondes hustru var på tragisk måde omkommet ved en ildebrand ca. 3 år tidligere. Hans ældste datter, Tulle, på 22 år, førte hus for ham og sine 5 mindre søskende. Tulle havde den dag lavet en stor portion biksemad, som var rigelig til at mætte den store familie med. Da faderen kom hjem med de mærkelige fremmede og bød dem til bords, måtte de se til, at de fremmede spiste hele middagsmaden, rub og stub.

De tre franskmænd var efterhånden, fortalte Albert Meyer, blevet klar over, at egnens befolkning var meget venlige og imødekommende over for dem. De var derfor ikke så påpasselige med at skjule sig. Efterhånden fik de flere bekendtskaber. Det betød også, at de mange gange fik noget at spise, så de ikke behøvede at gå på »rov« om natten for at skaffe mad til den daglige forplejning. Det var selvfølgelig ikke alle steder, de var lige velkomne, og det er også forståeligt. På grund af rationeringen måtte folk spare i det daglige for at få rationer og penge til at slå til. Det kunne jo også være farligt at yde bistand eller hjælp til desertører fra den tyske værnemagt. Et sted, hvor de bankede på for at få noget spiseligt, måtte de pænt vente i bryggeriet, mens konen smurte dem et par store madpakker.

6. Andre gemmesteder

Da vinteren nærmede sig, var det igen Kristen Møller, der som den første forbarmede sig over franskmændenes trange tilværelse i den lille underjordiske hule. Han tilbød dem at sove i en tom grisesti. Det tog de med glæde imod. Vi ved ikke bestemt, hvornår det var, men antagelig i december 1944. Franskmændene bar altid deres skudklare skydevåben og håndgranater på sig, ligegyldig om de var på tur i omegnen eller på deres opholdssted. Kristen Møllers datter Karen har fortalt, at da hun en aften kom hjem med faderen, gik de ind i stalden for at se, om franskmændene var gået til ro. Da de tændte lyset stod alle tre parat med deres skudklare skydevåben rettet mod dem. Når Kr. Møller kom alene, kunne de altid kende ham på hans skridt og væremåde; men var han i følge med andre, var de opmærksomme og bange, for han kunne jo være tvunget til at vise deres tilholdssted for den eller de personer, han kom med.

Hvordan og hvorledes og hvorfor ved vi ikke, for vi har ikke spurgt om det; men kort tid efter flyttede Albert Meyer over til familien Bonde, hvor han fik anvist et værelse på loftet. Albert har fortalt, at han sov i et skab, der var lagt ned, men vi formoder, at det har været en gammeldags slagbænk, måske ukendt i Frankrig.

Albert Burckel og Marcel Dietrich flyttede ind i stuehuset hos familien Møller. Fra nu af blev de faktisk begge steder næsten betragtet som hørende til familien. Ingen af stederne var der i forvejen overflod, man levede under beskedne kår og måtte hver dag arbejde for det daglige brød. Alligevel var der hjerterum og husrum at dele med flygtningene af anden nationalitet, som var i nød.

Vor dybeste beundring og agtelse for deres indsats, som kunne have fået de alvorligste følger, hvis tyskerne havde fundet frem til franskmændenes tilholdssted.

Efterhånden som tiden gik, blev det - i hvert fald for de nærmeste naboer - klart, hvem de fremmede var, og hvor de boede. De blev accepteret og fik flere og flere kontakter, som betød, at de blev inviteret til spisning eller på anden måde fik lidt hjælp til de daglige fornødenheder. Hos købmændene Hauge og Christensen i Lindum fik de også ved lejlighed mulighed for, uden ratione-

ringsmærker, at kunne købe varer, der ellers var rationeret.

Skovfoged Christensen havde de også god kontakt med. I skoven arbejdede en kolonne fra L.A.B. i Randers; de var beskæftiget med at tage træstød op. En af dem var sømand, født i Flensburg, men dansk gift; med ham kunne franskmændene uden vanskeligheder føre en samtale på tysk. Skovfoged Christensen tildelte ham et meget afsides beliggende sted i skoven, hvor han alene skulle tage stød op. Om det var aftalt spil, er vi ikke helt klare over. Men faktum er, at de tre franskmænd mødte op hos ham og hjalp til på fuld kraft, så stykket blev ryddet på rekordtid, og det gav ekstra fortjeneste til manden fra Randers. Hans kammerater var mindre begejstrede; de gav højlydt udtryk for deres undren og utilfredshed over kammeratens præstationer. Skovfoged Christensen forbød derfor klogeligt franskmændene at deltage i L.A.B. arbejdernes arbejde.

Da franskmændene senere skulle have et falsk dansk legitimationskort og manglede et billede til det, tog deres danske ven fra Randers dem efter dagens arbejde med til Randers for at få dem fotograferet. Hos fotografen opstod en farlig situation; inden det blev deres tur, kom en tysk officer ind i butikken også for at blive fotograferet. Men da manden fra Randers talte perfekt tysk, gav han på gentlemanvis den tyske officer tilfaldelse til at blive fotograferet først. Franskmændene blev hos deres danske ven om natten. Den næste morgen kørte de med arbejdskolonnen tilbage til Lindum, så de andre måtte jo også have vidst besked og været gode til at holde mund om de tre franske desertørers ophold i Lindum skov.

Tyske tropper i Lindum

Pludselig opstod der en endnu mere ubehagelig situation for franskmændene. Der kom tyske tropper til Lindum. De blev blandt andet indkvarteret i den gamle og primitive skovpavillon, mindre end 500 m fra det sted, hvor franskmændene boede. Franskmændene følte sig usikre; de kunne jo ikke bevæge sig ude om dagen. Hvis uheldet var ude, kunne det jo ske, at tyskerne ved et tilfælde under øvelser i skoven kunne støde på deres hule, hvor de opbevarede en del ammunition mm. En lokal stikker kunne jo også hurtigt henlede tysker-

nes opmærksomhed på deres tilholdssted i Lindum.

De tilbragte derfor to døgn i et mausoleum på Lindum kirkegård, men flyttede så tilbage til deres »plejeforældre«. En af dem var så uheldig at glemme sin jakke i mausoleet, - men han hentede den natten efter. Situationen var dog så utryg for dem, at de tog imod et forslag fra købmand Hauge om, at de kunne rejse ned til Hauges familie i Vonge mølle ved Tørring.

Vonge mølle

Turen derved skulle foregå med rutebil. Hauge satte den stedlige rutebilchauffør, som hver dag kørte gennem Lindum, ind i situationen. Han kontaktede sin kollega i Viborg, som kørte turen Viborg-Vejle. Turen var faktisk tilrettelagt i alle enkeltheder. Franskmændene havde fået besked på såvidt muligt ikke at tale med folk og på nøjagtigt at følge chaufførens anvisninger. Alligevel opstod der komplikationer, som kunne være blevet skæbnesvangre ikke kun for dem selv, men også for andre. Vi tror ikke, franskmændene selv er klar over den lille fadæse, de lavede.

Vi har opsøgt den nuværende ejer af Vonge mølle, som dengang var med i den stedlige modstandsgruppe. Han fortæller, hvordan chaufføren fra rutebilen Hobro-Viborg sørgede for, at de tre franskmænd i Viborg blev flyttet over i Viborg-Vejle rutebilen. Chaufføren var orienteret om, at de skulle sættes af ved den sidste holdeplads før Tørring, hvor der ville stå en mand fra deres modstandsgruppe, som skulle sørge for, at de diskret blev bragt til Vonge mølle uden at vække opsigt.

En mand fra modstandsgruppen var i god tid sendt afsted til holdepladsen, men efterhånden som tiden gik, og rutebilen ikke viste sig til normal tid, blev han betænkelig ved situationen og gemte sig i en nærliggende plantage, hvorfra han havde udsyn til holdepladsen. Han havde til hensigt at kontakte de tre franskmænd, når de var stået af. Da rutebilchaufføren så, at der ikke var nogen til at tage imod franskmændene på den nævnte holdeplads, har han antagelig regnet med, at der forelå en misforståelse, for han tog dem med ind til Tørring by, hvor han satte dem af og viste dem retningen mod Vonge. Skønt franskmændene efterhånden var blevet nogenlunde fortrolige med det danske sprog, var de ikke i

stand til efter chaufførens forklaring at finde vejen efter Vonge, der ligger ca. 3 km fra Tørring. De begik nu den fadæse, at de spurgte om vej til Vonge mølle, som de derefter fandt frem til uden videre vanskeligheder. Men de næste dage var de tre fremmede unge mennesker, der havde spurgt om vej til Vonge mølle, samtaleemne i Tørring by.

Albert Meyer har fortalt, at de blev godt modtaget i Vonge mølle; de kunne bevæge sig nogenlunde frit på mølle ejerens grund, når de havde kit-tel på. Mølleren fortalte folk, at de var franske ingeniører, som skulle foretage justeringer af mølleren maskiner. Der var endnu en desertør på møllen, men om det var en franskmænd eller en russer, er vi ikke klar over; han kom aldrig frem om dagen, men blev i sin »rede«, som han havde indrettet mellem kornsækkene på loftet.

Vore franske gutter fandt forholdene lidt for trange og længtes efter de frie forhold i Lindum. De var derfor ikke længe om at bestemme sig til at rejse tilbage, da de fra købmand Hauge fik at vide, at tyskerne igen havde forladt Lindum. De havde da opholdt sig ca. 2 uger i Vonge.

»Hjem« igen

Rejsen tilbage til Lindum blev organiseret på samme måde som henrejsen. Men også denne gang opstod uforudsete ting. Da de en morgen tidligt til fods var på vej til rutebilens holdeplads, stoppede der pludselig en tysk militærbil ved siden af dem. Den dansktalende chauffør, som kun havde en højtstående officer som passager, spurgte om vej til Silkeborg. Franskmændene forsøgte på deres bedste dansk, med få ord og armbevægelser, at forklare dem den rigtige vej mod Silkeborg. Det lyder helt utroligt, at den dansktalende chauffør eller den tyske officer ikke har fået mistanke til de tre lidt fremmedartede unge mænd. Man kan kun gisne om deres passive holdning. En nærmere konfrontation var de sikkert ikke sluppet levende fra.

Vel ankommet til Lindum flyttede Albert Meyer igen ind hos familien Bonde, og Albert Burckel og Marcel Dietrich flyttede også igen ind hos familien Kr. Møller, hvor de faktisk blev behandlet som hørende til familien. Det varede ikke længe, før de havde optaget alle de gamle kontakter på egnen og måske endda udvidet dem.

Da vi besøgte dem i Frankrig, 40 år senere, mindedes de alle tre på

humoristisk måde de mange gange, de efter mørkets frembrud kiggede ind hos skovarbejder Kr. Jensen. De blev altid budt på øl, og den samme ceremonie gentog sig hver gang: Med et snuftag hev Kr. Jensen kapslerne af flaskerne på et søm, som var anbragt på det øverste af dørkarmen. Også hos familien Hoff kiggede de ofte ind til en lille forfriskning. Hvis de havde en løs knap, var Mary hurtig til at sy den fast igen. Hos Hoff s fejrede de tildels nytårsaften. Det foregik på en meget gemytlig måde med musik og dans. Kl. 24 stod de op på stolene, skålede og ønskede hinanden »Godt nytår«.

En mystisk gæst

Der er ting, der tyder på, at det længere omkring har været kendt, at der var tyske desertører i Lindum skov. Pludselig dukkede der en tysktalende, mystisk udseende mand op i Lindum. Efter at han et par gange havde spurgt om vej efter nogle tyskere, som skulle bo i Lindum, kom han ind til Mary Hoff, som var alene hjemme. Hun var meget utryk ved situationen; hun kunne ikke afgøre, om det var en desertør eller en camoufleret stikker, der var udsendt af tyskerne for på den måde at finde frem til franskmændenes opholdssted. Da hun vidste, at franskmændene på dette tidspunkt opholdt sig i hulen, viste hun ham en lang omvej i retning mod hulen. Selv løb hun uset en genvej ned til hulen, hvor hun kontaktede de tre franskmænd og satte dem ind i situationen. Da den fremmede dukkede op, blev han modtaget af franskmændene, som var forberedt på det værste.

Den fremmede måtte straks aflevere sine våben, hvorefter han indgående blev forhørt. Manden, der antagelig var fra Polen, var virkelig desertør. Han fik lov til at bo nogle dage hos franskmændene; han var forkommen og udkørt. Men da han var kommet til kræfter igen, foretrak han at drage videre. Ved afrejsen fik han sine våben udleveret igen. Hans senere skæbne er os ubekendt.

Lægehjælp

Franskmændene besøgte flere gange læge Repholtz efter mørkets frembrud; han kontrollerede deres sundhedstilstand. Albert Meyer opsøgte ham engang, fordi han havde heftig og vedvarende tandpine i en kindtand. Problemet blev hurtigt løst; med et snuftag, uden at Albert blev

klar over, hvad der skulle foregå, blev tanden rykket ud, selvfølgelig uden bedøvelse. Vi kunne trøste Albert med, at der var flere, der havde oplevet det samme.

En anden gang havde franskmændene under dramatiske omskændigheder hårdt brug for læge Repholtz. De opholdt sig ofte om dagen eller aftenen i deres underjordiske hule i skoven. Under et sådant ophold ved juletid, da de alle tre var tilstede, fandt Albert Meyer på med en knibtang at rykke nogle sprængladninger fra hinanden. De var tilovers fra den gang, de hjalp med at tage træstød op. Det løse krudt drysede han langsomt over et tændt julelys, som på den måde frembragte en regn af små stjerner.

Vi ved ikke, om man skal betegne det som typiske drengestreger, eller om det var en reaktion på det psykiske pres, det har været at gå ledig og spekulere på mulighederne for at kunne vende hjem til deres hjemstavn igen. Da Albert for anden gang forsøgte at pille en sprængladning fra hinanden, skete der en voldsom eksplosion. Bordpladen fløj på gulvet og de fik alle tre forbrændinger af en stor stikflamme fra eksplosionen. Værst gik det ud over Albert Meyer, Hele forstykket på hans pullover var brændt, og han havde forbrændinger på bryst, arme og hænder. Han viste os arrene, 40 år efter. De to andre gik heller ikke fri; de fik også forbrændinger på arme og hænder. Heldigvis skete der ikke noget med en kasse ammunition, de havde stående på gulvet. Fra savværket fik de kontakt med læge Repholtz, som hurtigt kom tilstede. Han behandlede forbrændingssårene og forbandt dem. Men samtidig fik de så mange skældud for deres letsindighed, at de næsten glemte smerterne, har Albert Meyer fortalt. I den følgende tid besøgte Repholtz dem ofte for at pleje deres sår. Flere gange havde han en kollega med sig, men hvem han var, ved vi ikke.

7. Frihedskamp og dagligdag

Mit (Børge, dæknavn Madsen) kendskab til franskmændene fik jeg i december 1944 eller januar 1945, tidspunktet husker jeg ikke helt nøjagtigt. Under et af mine møder med Walter Lonsdale, da jeg var i gang med at samle folk til en modstandsgruppe, anbefalede han mig at køre

til Lindum og snakke med Arne Bonde og Albert Meyer. Det gjorde jeg selvfølgelig. Begge var straks villige til at gå ind i gruppen og var med de gange, vi senere modtog våben ved Hærup sø. Walter Lonsdale arrangerede et møde mellem mig og ledelsen af modstandsbevægelsen i Hobro. Her mødtes jeg med Eigenbroth (dæknavn Nørgaard) som jeg fik et fortrinligt samarbejde med. Han instruerede vor gruppe om, hvordan en våbenmodtagelse foregik, samt organiserede afhentningen af det modtagne »gods« fra de engelske flyvemaskiner.

Da vi havde fået tilsagn fra ca. 20 mænd om, at de ville deltage i gruppens arbejde, meldte jeg :«alt klar» til Nørgaard/Eigenbroth i Hobro. Efter nogle dages venten var vort kodeord PLATUS med i den danske udsendelse fra London. Alt gik planmæssigt. Mandskabet ankom til nedkastningspladsen ved Hærup sø ad de mindste veje og i små grupper for ikke at vække opmærksomhed. Kl. 24 var alt klart. Albert Meyer og Arne Bonde var udsat som vagtposter ved vejen, der førte fra Hærup by op til nedkastningspladsen. Arne Bonde var den, der bedst kunne kommunikere med Albert Meyer på dansk. Hvis nogle af de omkringboende havde bemærket nedkastningerne og ville undersøge dem på nærmere hold, var det også en fordel, at Albert Meyer og Arne Bonde - i modsætning til mange af gruppens andre medlemmer - ikke var velkendte på enen.

Kort tid efter nedkastningen blev vagtposterne inddraget for at deltage i opsamlingen af de 14 containere, som lå spredt over et ret stort areal. Én container var gået i stykker og en del håndgranater var faldet ud. Der var nogle, der mente, at Albert Meyer var meget uforsigtig med håndgranaterne: Han kastede dem sammen i en dyng, som om det var kartofler, han samlede sammen. Men han vidste selvfølgelig, at de var ufarlige, fordi de ikke var armerede.

Albert Burckel og Marcel Dietrich var optaget i Onsild-gruppen, som blev ledet af min soldaterkammerat, Karl Ove Thorup, senere svigersøn til Kr. Møller, som de to franskmænd boede hos. De var blandt andet med til at sprænge jernbanen ved Onsild og ved flere våbenmodtagelser.

Marcel Dietrich og Albert Burckel var begge født og opvokset i Marmoutier, kom i samme skole, hvor de sad sammen i hele skoleti-

den. De var begge enebørn og begge messedrenge i den katolske kirke. De blev også samtidigt tvunget til tysk militærtjeneste. Hos Mina og Kr. Møller levede de to franskmænd som hørende til familien. Mina skydede ingen anstrengelser for at sørge for deres ve og vel. Da de senere bragte faldskærme med hjem, sad hun oppe om natten og syede skjorter af stoffet; hun kunne ikke risikere at sy om dagen, for der kunne jo komme uventede gæster, som ikke måtte se det.

Omkring ved 1. maj blev Marcel Dietrich syg. Repholtz konstaterede en begyndende blindtarmsbetændelse, men Marcel kunne jo ikke sendes på sygehuset med risiko for at blive taget af tyskerne. Han skulle derfor behandles med varme omslag; det ordnede Mina på omhyggelig måde, så en alvorlig blindtarmsbetændelse blev undgået. Men da Marcel Dietrich kom tilbage til Frankrig, måtte han på sygehuset, hvor blindtarmen blev fjernet.

Hvor meget de to franskmænd har deltaget i det daglige arbejde hos familien Møller, ved vi ikke. Men Albert Burckel har fortalt, at de flere gange kørte mælk til mejeriet i Sdr. Onsild, og at han også har været ude at pløje. Han var vist den, der havde mest kendskab til landbrugsarbejde.

De tre desertører var efterhånden, lidt efter lidt, blevet kendt og accepteret i det lille lokalsamfund i Lindum. Om dagen kunne man se dem på kælkebakken sammen med børnene; enkelte gange vovede de sig til bal i forsamlingshuset i lånt tøj. Marcel Dietrich passede nøjagtig ind i en af Evald Hermansens habitter. De var efterhånden blevet helt fortrolige med det danske sprog og kunne forstå, hvad folk talte om. Det skete, at når de var sammen med unge mennesker, så faldt der også et par ord om dem, fordi de ikke regnede med, at franskmændene forstod, hvad der blev sagt.

8. Eftersøgt

De tre unge franskmænd overså måske, at deres frie aktiviteter i Lindum og omegn ikke kun forøgede den skæbnesvangre fare for dem selv, men også for deres logiværter, deres hjælpere i Viborg og Klejtrup, samt de to modstandsgrupper, de havde kontakt med. Vi må i hvert fald alle prise os lykkelige over, at fredsbudskabet ikke lod vente længe på sig end den 5. maj 1945.

Jørgen Haaning

Når deserteringen ikke gik galt allerede i den indledende fase, skyldtes det først og fremmest Jørgen Haaning og lederen af ambulancetjenesten ved Viborg sygehus, Jens Simonsen, der på helt modig måde fik franskmændene transporteret til Klejtrup.

Tyskerne havde dog mistanke om, at Jørgen Haaning havde haft noget med deserteringen at gøre. Han blev klar over, at Gestapo holdt ham under observation, og en dag mødte Gestapo pludselig op på sygehuset. Jørgen Haaning var imidlertid af politibetjent Hans Justesen, der var tilknyttet modstandsbevægelsen i Viborg, blevet informeret om, at Gestapo var kørt fra Århus om morgenen kl. 8 for at foretage arrestationer i Viborg, og at hans navn var blandt dem på listen. Jørgen Haaning forsvandt derfor hurtigt til sin onkel og tante i Skive.

Hans forældre blev forhørt af Gestapo, men trods det, at de ikke gav oplysninger om, hvor Jørgen var, så mødte Gestapo næste dag op på adressen i Skive. Jørgen kom i et 4-5 timers forhør, men han røbede intet og blev igen frigivet.

Den stedlige gestapochef udfoldede store anstrengelser for at finde desertørerne. Han var klar over, at Albert Meyer var manden bag deserteringen. Gestapochefen lod også foretage undersøgelse af sygehusinspektør Haanings tjenestebolig under eftersøgningen. Gestapochefen sagde, at han vidste, Albert Meyer opholdt sig i Viborg, og at de kunne være sikre på, at han ville finde ham. Der blev foretaget flere razziaer efter desertørerne i Viborg; herunder fandt de en anden desertør, der såvidt os bekendt blev henrettet.

Jørgen Haaning var klar over, at Gestapo ikke rigtig troede på hans uskyld, og at de endnu ikke havde opgivet ham. Så sent som den 2. maj 1945 mødte de op på sygehuset, hvor de forhørte ham igen, men også den gang uden resultat. Der er ingen tvivl om, at de ville være kommet igen, hvis freden ikke var blevet en kendsgerning 2 dage senere.

Imedens: hjemme i Alsace

Det er vanskeligt at give en nøjagtig beretning om franskmændenes hverdag i Lindum. Når man snakker med folk, som dengang havde dem på nært hold, så er det for det meste kun de lyse minder og hændelser, de for-

tæller om. Der er dog ingen tvivl om, at der var tider, hvor desertørerne var deprimerede og havde hjemlængsel. Da de tre var samlet i julen og på opfordring sang julesalmer fra Alsace, trillede tårerne ned af kinderne på dem, fortæller Karen Thorup.

Ingen af dem vidste noget om familierne derhjemme. I den engelske radio fulgte de med spænding de allieredes fremrykning gennem Frankrig. Den nærmeste familie var klar over situationen. Med aftalte tegn i deres sidste breve havde de ladet forældrene forstå, at de var deserteret. Albert Meyer havde den aftale med faderen, at han sluttede alle sine breve med det tyske valgsprog, som stod malet på alle tyske tog: »Räder müssen rollen für den Sieg«. Når Albert kun skrev: »Räder müssen rollen«, så var han deserteret, og hans brev skulle brændes, og så fik de ikke flere breve fra ham.

Kort tid efter at de tre var deserteret, fik deres forældre besøg af Gestapo, som gennemsøgte husene, for evt. i breve at finde efterretninger om, hvor de opholdt sig i Danmark. Forældrene var i strengt forhør, men kunne, og ville selvfølgelig heller ikke give nogle oplysninger. De var klare over, at de kunne vente flere og strengere forhør af Gestapo. Kun den omstændighed, at området kort efter blev besat af amerikanerne, reddede dem fra at komme i tysk koncentrationslejr. Under kampene mellem de allierede og tyskerne blev området meget ødelagt, men forældre og søskende til de tre desertører slap uskadt. Albert Meyers forældre var flygtet, og han fik først kontakt med dem en måned efter sin hjemkomst.

9. Tiden der fulgte

De tre franskmænd havde alle været i gang med en uddannelse som lærlinge inden for metalfaget. Den blev brat afbrudt, da de blev tvangsindkaldt til den tyske værnemagt.

I juni 1945 blev der iværksat en hjemsendelse af de udlændinge, der af en eller anden grund var strandet i Danmark ved krigsafslutningen. Vore tre franske venner blev afsendt fra Horsens jernbanestation i juni 1945.

Ved ankomsten til Frankrig blev de anbragt i en slags interneringslejr, som de ikke måtte forlade, før deres papirer var kontrolleret, og før det var undersøgt, om de var eftersøgt for unationale handlinger. Vore tre

I 1986 var Albert Meyer og Albert Burckel igen i Danmark, og de besøgte Lindum Skov, hvor de søgte efter stedet, hvor hulen var bygget.

venner blev dog hurtigt frigivet, fordi de havde været så forudseende at skaffe sig bekræftelse på, at de havde været tilsluttet modstandsbevægelsen i Danmark.

Efter et par ugers rekreation hos familien, begyndte de at tænke på fremtiden. Vi er ikke helt klare over, hvordan det gik for Albert Bürckel og Marcel Dietrich, men de fortsatte antageligt i deres gamle læreplads.

Albert Meyer blev derimod meget fortørnet over, at hans læremester forlangte, at han skulle begynde forfra som lærling - og til lærlingeløn - for der var lærlinge nok at få. Han meldte sig derfor frivilligt til det fran-

ske militær for 3 år og kom herved med den franske militærenhed, som blev sendt til den franske besættelseszone i Tyskland!

Den første tid deltog han i almindelig militærtjeneste, men blev senere uddannet som sportslærer og virkede som sådan, til han i slutningen af 1948 fratrådte militærtjenesten. Senere fik han ansættelse i et stort bilfirma, hvor han avancerede til en lederstilling.

10. 40 år efter

Efter at vi i sommeren 1985 gennem brevene var kommet i kontakt med

Børge Bertelsen sammen med bl.a. Alfred Meyer og Alfred Burckel

de tre franskmænd, følte vi, at der var mange spørgsmål, vi gerne ville have nærmere belyst, så vi besluttede at aflægge dem et uanmeldt besøg.

Besøg i Alsace

Vi fandt hurtigt Albert Meyers adresse i Bouxwiller. Vi fik en meget venlig og gæstfri modtagelse og kunne uden sprogvanskeligheder tale med dem begge på tysk. Der var mange ting, Albert ville høre om fra Lindum/Klejtrup og de mange bekendte fra tiden i Lindum skov sammen med Albert Burckel og Marcel Dietrich. Der gik adskillige timer, før vi forlod Albert og Cathy.

Næste dag var vi sammen inviteret til at besøge Albert Burckel og Marcel Dietrich. Også her gik samtalen lystigt og ubesværet over fransk mad og vine.

Det var for os en fantastisk oplevelse at høre dem fortælle om oplevelserne i Danmark fra krigens tid. Den sympati og taknemmelighed, hvormed de omtalte Danmark og danskerne, var simpelthen rørende. Desværre kan denne tak ikke videregives til mange af dem, der virkelig har for tjent den.

Vi var også med Albert og Cathy på besøg hos tre af deres børn, og også der blev vi gæstfrit modtaget.

Inden vi forlod Frankrig inviterede vi de tre »huleboere« med nærmeste familie til at besøge os i sommeren 1986. »Huleboerne« var da et forkert udtryk at bruge om dem. De boede alle tre i egne, dejlige huse med gode familiære forhold. Albert Meyer havde 6 børn og 11 børnebørn, Albert Burckel 2 børn og 2 børnebørn og Marcel Dietrich havde 5 børn og 6 børnebørn.

Lad dette for alle, som har givet dem husly, mad og på anden måde ydet dem hjælp, stå som et glædeligt bevis på, at deres hjælp ikke var forgæves.

Vi blev under vort ophold i Alsace overbevist om, at de tre »unge« franskmænd ikke havde glemmt den hjælp, der blev ydet dem i Danmark 1944/45.

Genbesøg i Danmark

Efter vor hjemkomst gik vi straks i gang med at forberede deres besøg. Vi kontaktede alle fra PLATUS-gruppen, samt folk fra området Lindum, Onsild, Klejtrup og Viborg, som hav-

de hjulpet de tre franskmænd under deserteringen. Til vennerne i Alsace sendte vi så en udførlig skriftlig beretning om, hvem de fra deres tidligere bekendtskabskreds kunne vente at træffe, når de kom på besøg i Danmark.

I august måned 1986 fik vi så besøg fra Alsace. Desværre kunne Marcel Dietrich og hans kone ikke komme med på grund af sygdom.

Følgende besøgte os: Albert Meyer (hans kone kunne ikke komme med på grund af sygdom), Albert Burckel og hans kone Madeleine. François Meyer (Albert Meyers søn), hans kone Christa og døtrene Suzanne og Florence.

Jeg modtog dem ved grænsen. Dagen efter kørte vi til Viborg, hvor vi besøgte familien Haaning. Derfra kørte vi til Lindum, hvor Albert Meyer og Albert Burckel og Madeleine blev indkvarteret hos vennerne Aase og Svend Jensen og Mary Hoff. Med stor hjælp fra nær og fjern blev der arrangeret en gensynsfest med ta' selv-bord i Hvornum forsamlingshus.

Der var 90 deltagere, som forud havde meldt deres deltagelse. Da der var fremsat forslag om at give de tre desertører en erindringsgave, henvendte jeg mig til de 3 pengeinstitutter og Klejtrup lokalhistorisk forening, som hver stillede 300 kr. til vores rådighed. Fra privat side modtog vi ligeledes forskellige beløb, så vi kunne købe 3 vaser fra Den kongelige Porcelænsfabrik med motiv af Den lille havfrue. Vaserne blev overrakt af formanden for Klejtrup lokalhistorisk forening. Bente Lonsdale tolkede fra dansk til fransk.

Klejtrup lokalhistorisk forening, Møldrup kommune, Klejtrup borgerforening og Klejtrup handelstandsforening inviterede os sammen med vore franske gæster til en sammenkomst på Sø kroen i Klejtrup. Der var ca. 80 deltagere. Borgmesteren overrakte en platte med byvåbnet til hver af de tre forhenværende desertører. Vi havde også den glæde at blive inviteret flere steder hos private.

Vore franske venner var begejstrede for den modtagelse, de fik overalt.

Hjemrejse

Hjemrejsen begyndte den 12. august, og vi gjorde på vejen ophold i Legoland.

Den næste station var Haderslev, hvor vi havde en aftale med den franske konsul Niels Arkil samt oberst J. Faber og major G. Jørgensen fra Haderslev kaserne.

CET AVIS TIENT LIEU DE FAIRE-PART ET DE REMERCIEMENTS

Il a plu au Seigneur de rappeler à Lui

Monsieur Albert MEYER

Chef d'exploitation BMW-France en préretraite
Résistant du groupe « Platus », Danemark 1944-1945

enlevé à notre affection le mardi 6 juin 1989, dans sa 64e année, après une courte et pénible maladie, supportée avec un courage exemplaire, muni des Saints Sacraments de l'Église.

La famille en deuil:

Madame Albert MEYER, son épouse,
67330 Bouxwiller, 13, quartier Romain
Monsieur et Madame François MEYER et leurs enfants,
Strasbourg
Monsieur et Madame Charles MATHIÉ et leurs enfants,
Diemeringen
Madame Marguerite DOZZI-MEYER et ses enfants,
Strasbourg
Madame Anna MEYER, Bourg-en-Bresse
Monsieur et Madame Marc MEYER et leur fils,
Montargis
Madame Cathy GENIQUE-MEYER et ses enfants,
Strasbourg
et les familles MEYER, BAECHEL, SCHMITT, HAFNER

L'inhumation aura lieu le jeudi 8 juin 1989, à 15 heures, en l'église Saint-Léger de Bouxwiller.

Registre de condoléances

Les fleurs et couronnes peuvent être remplacées par des dons au profit de l'opération « Saturne ».

A toutes les personnes qui s'associeront à notre peine, nous adressons nos sincères remerciements. Un merci tout particulier va au personnel médical du CMCO Schiltigheim, au médecin de famille, à l'infirmier et aux voisins pour leur gentillesse et leur soutien.

Albert Meyers søn, François Meyer, bad mig om tilladelse at skrive i dødsannoncen, at Albert havde været tilsluttet vor modstandsgruppe.

Vi mødtes på Haderslev kirkegård ved mindesmuren over de 29 franske soldater, der blev tvunget til tysk krigstjeneste og døde i Danmark i krigen 1940-45, efter at de som hårdt sårede på Østfronten var blevet sendt på lazaret i Danmark.

Albert Meyer og Albert Burckel nedlagde en krans. Også konsul Niels Arkil, regimentet ved oberst J. Faber og major G. Jørgensen, samt vi - på egne og kammeraternes vegne fra modstandsgruppen PLATUS - nedlagde krans og blomsterbuketter.

Det var vist et lidt hårdt program for vore franske venner. Hver dag nye arrangementer med overvældende veldækkede borde, som regel pyntet med danske og franske flag. Men der blev dog også tid til et par afslappende dage uden forpligtelser.

Under besøget blev der knyttet varige venskaber mellem vore franske gæster og danskerne.

11. Efterskrift: Afsked med Albert Meyer

I marts 1989 fik vi besked om, at Albert Meyer havde gennemgået en svær operation, og at hans tilstand var alvorlig. På opfordring af hans kone kørte vi senere til Frankrig og aflagde to korte besøg hos Albert i hans hjem. Han havde det efter omskændighederne nogenlunde. Han var meget optimistisk og havde planlagt en tur til Danmark, når han var helt rask igen. Vi skulle absolut gå en tur med ham i haven, hvor han stolt viste os et flot grantræ, som Arne Bonde havde givet ham fra Lindum skov.

Ca. en uge efter vor hjemkomst fra Frankrig fik vi telefonisk besked fra Alberts søn François om, at Albert Meyer var afgået ved døden den 6. juni om natten. François Meyer bad samtidig om min tilladelse til at skrive i dødsannoncen, at Albert havde været tilsluttet modstandsgruppen PLATUS i Danmark. Det havde jeg selvfølgelig ikke noget imod. Vi, Agnes og jeg, kørte til Frankrig for at deltage i begravelsen. En krans bestilte vi telefonisk gennem en god ven, som også havde været sammen med Albert Meyer i Viborg. Kammeraterne fra PLATUS-gruppen samt gode venner i Lindum gav bidrag til kransen.

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 31 19 68 06

Ernst H. Christensen, Emdrup Banke 54, 2100 København Ø. 80 år d. 3. april.

Holger Johansen, »Fynboen« (Buchenwald) Nygårdsvej 144, 8270 Holme Højbjerg. 75 år d. 3. april.

Svend Chr. Svendsen, C.B.U. Ambulancefører i Jyllandskorpset 1945, Nyholmvej 5, 3200 Helsingø. 75 år den 6. april.

Wolt Knoll, Vigerslevstræde 6, 2500 Valby. 75 år d. 14. april.

Else Herries, Ewaldsvej 6, 2200 København N. 85 år den 16. april.

Paul Mozart Hansen, Ørumsgade 28, 8000 Aarshus C. 75 år den 18. april.

Knud Aage Thomsen, »Buchenwald« Fr. Obelsvej 18, 9000 Ålborg. 80 år den 19. april.

Charlie Christoffersen, »Sachsenhausen 75153« Stampesvej 17, 8260 Viby. 75 år d. 21. april. Åbent hus på dagen i selskabslokalet Stampesvej 19.

Carl Andersen, Stationsvej 25, 5792 Årslev, 75 år d. 24. april.

Chr. Bartram, Norddalsvej 9, 8000 Aarhus C. 75 år d. 24. april.

Tage Ram Jensen, Porsgrundvej 6, 8200 Århus N. 75 år d. 24. april.

Anna Henriksen, »Ravensbrück 25692«, Bøgedalsalle 44, 5250 Odense SV. 90 år d. 26. april.

Kaj Christensen, Redaktør af bladet, se omtale andet steds i bladet. Sdr. Fasanvej 53,4, 2000 Frederiksberg. 75 år d. 28. april.

Julius Berndt, Tøndervej 199, 6200 Aabenrå. 80 år den 29. april.

Fritjof Palm, Godtfred Hansensvej 38, 8200 Århus N. 85 år d. 5. maj.

Aksel Hansen, Langelandsgade 31,3, 8000 Århus C. 80 år d. 8. maj.

Frederik Solberg, »Dachau 141 769« Gl. Hadsundvej 29 st., 8900 Randers. 75 år d. 8. maj.

Henry Hansen, Højrupvej 11, Taulov, 7000 Fredericia. 80 år d. 9. maj.

Tage Jakobsen, Stidalen 15, 8600 Silkeborg. 75 år d. 10. maj.

Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25, 8210 Århus V. 75 år d. 10. maj.

Victor Starup, Tvoermarksvej 22, 2860 Søborg. 85 år d. 11. maj.

Arne Jørgensen, »Sachsenhausen 74326« Grøndalsvej 19, 5000 Odense C. 80 år d. 12. maj.

H. Riber Bertelsen, Ærtedammen 9, 2750 Ballerup. 80 år d. 12. maj.

Erik V. J. Nielsen, »Buchenwald 86143« Arkturus Alle 22, 2770 Kastrup. 75 år d. 18. maj.

Kjeld Jørgensen, Ålekistevej 42th, 2720 Vanløse. 75 år d. 19. maj.

Knud Vilstrup Pedersen, Bernadottegården 85, 9560 Hadsund. 75 år d. 20. maj.

Ingo Pedersen, Januarvej 37A, 8210 Århus V. 75 år d. 22. maj.

Lars Josefsen, Ellevej 19, 7442 Engesvang. 75 år d. 25. maj.

Kjeld Kjeldsen, »Neuengamme 68025« Stjernevej 26B, 8900 Randers. 80 år d. 29. maj.

Helge Hansen, »Neuengamme 68025« Formanden for Neuengamme foreningen. Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse. Se omtale i bladet. 75 år d. 29. maj.

Laurits Handrup Christensen, »Buchenwald« Væverensvej 38, 9000 Ålborg. 80 år d. 30. maj.

H.B. Ricard, Heimdalsgade 30A, 2200 København N. 80 år d. 30. maj.

Erhard Paulsen, Pilevænget 8, 7100 Vejle. 80 år d. 8. juni.

Marinus Sørensen, Astrupvej 111, 6000 Kolding. 80 år d. 9. juni.

Knut Sørensen, »Stutthof« Stensvej 26, 2300 København S. 80 år d. 9. juni.

Lis Jensen, Park Alle 261, 2605 Brøndby. 70 år d. 11. juni.

Svend E. Møller Andersen, »Dachau 141555« Frederikssundsvej 400 st., 2700 Brønshøj. 70 år d. 12. juni.

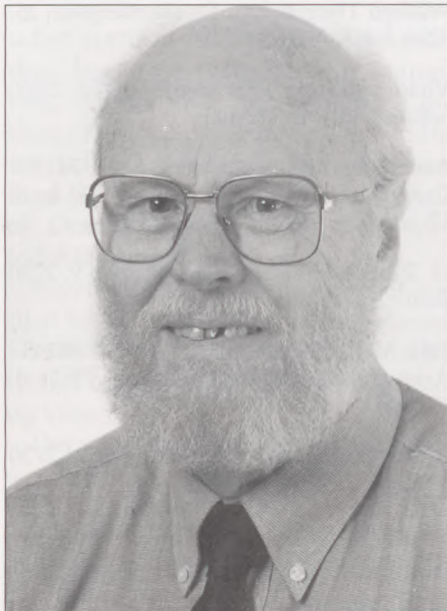
Husk at indsende fødselsdage for resten af året.

I sidste nr. »optræder« Kjeld Kruse som 80 årig under datoen 20. marts. Det rigtige navn er: Keld Karise. Resten er rigtig.

M.D.

FØDSELSDAGE

70 år

Bernadottegårdens bestyrelsesformand Mogens Henrik Nielsen, født i 1927, rundede den 31. marts 1997 et skarpt hjørne.

Mogens Henrik er en af de »unge« modstandsfolk, der som gymnasieelev brugte sin sommerferie hjemme i Ulfborg til at øve modstand mod den tyske besættelsesmagt.

Mogens Henrik havde ikke sine holdninger fra fremmede - begge hans forældre var aktive i modstandskampen. I august 1944 blev Mogens Henrik arresteret af Gestapo, forhørt og sendt til Frøslev, hvor hans far allerede var. Snart efter fulgte også hans mor. Den unge modstandsmand kom i september 1944 på en transport til Neuengamme. Hans ophold fik - som for så mange andre - stærke helbredsmæssige konsekvenser.

Mogens Henrik kom hjem i april 1945 med de hvide busser. Via et ophold i Sverige måtte han kæmpe en sej og hård kamp for at overleve de skader, som »bekendtskabet« med besættelsesmagten havde givet. Samtidig læste han til ingeniør på Aarhus Teknikum. Det blev herefter til et langt arbejdsliv med mere end 25 år udstationeret på Risø fra Aarhus Universitet.

I april 1991 blev Mogens Henrik valgt ind i bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde. Efter en turbulent periode gik Bernadottegården en god og stærk arbejdsperiode i møde med Ove Laursen som formand og Mogens Henrik Nielsen som kasserer. Ved Ove Laursens pludselige død i 1993 var Mogens Henrik et helt naturligt formandsemne.

I de forløbne år har Mogens Henrik lagt megen tid og energi i bestyrelsesarbejdet på Bernadottegården. Han har vist stor dygtighed og kompetence som Bernadottegårdens øverste leder. Det har betydet en stærk indsats for de gamle fanger, en dynamisk fortaler for personalet og en god repræsentant for bestyrelsen, blandt andet når der skulle føres forhandlinger med Roskilde Kommune.

Det er en stor glæde for os på Bernadottegården at bringe vore varmeste lykønskninger og tak for din store indsats, Mogens Henrik. Vi glæder os til, at du også i de kommende år stadig vil være Bernadottegårdens aktive bestyrelsesformand.

Emmy Reitoft

75 år

Redaktøren af bladet har fødselsdag den 28/4 1997.

En stædig Vendelbo fylder 75 år. Hvorfor nu ordet stædig i forbindelse med hans fødselsdag - fordi - uden hans stædighed ville dette blad ikke være udkommet med ham som redaktør. Og mange tilkendegivelser (positive) om bladet har vist, at der er stor glæde over det nye blad.

Siden Kaj forlod arbejdsmarkedet har han markeret sig kraftigt i Foreningen af erhvervshæmmede fra Frihedskampen Odense afd.

En årrække var han medlem af bestyrelsen, i dette arbejde var han altid en markant skikkelse, hvis meninger man gerne lyttede til, omend man ikke altid var enig.

I 1987 startede han sammen med Ove Hansen et lille lokalblad, en ide der blev til under en Pilgrimsrejse, hvor Egon Poulsen og de to nævnte ved en kammeratlig snak fik ideen til

bladet. Efter Ove Hansen, der på grund af dårligt syn gik af som redaktør i 1988, blev Kaj redaktør og har været til d.d.

Han er et flittigt menneske med en pen i hånden, i foreningsarbejde, giver tit og gerne udtryk for sine meninger i dagspressen.

Men en tilværelse uden opvaske-maskine og diverse elektriske hjælpemidler, samt helst sidste nye model i bil, er ham en vederstyggelighed.

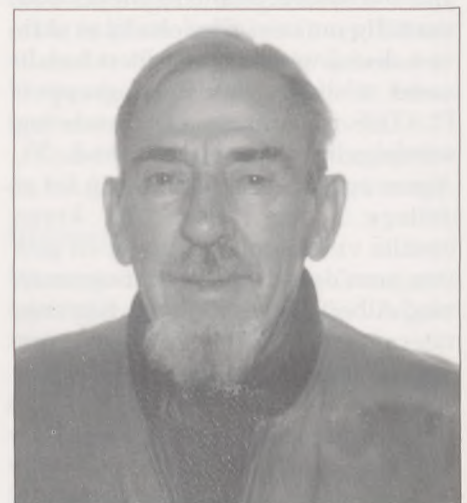
Nævnes skal også hans indsats under 2. verdenskrig, omend meget forkortet, han var en af Nordjyllands første sabotører og mangt et transporttog med udstyr til den tyske værnemagt løb af sporet ved hans indsats. At han også sprængte en fabrik i luften hans mor arbejdede på, var måske knap så populært. Han måtte en tur til Sverrig da det blev lidt for hedt, men vendte illegalt hjem igen, hvor han fortsatte sin bekæmpelse af værnemagten.

At han stadig har modet i behold viser han ved, at han efter 37 år i det fynske har rykket teltpælene op og er flyttet til det Frederiksbergske sammen med underskriveren af dette indlæg.

Men som han meget lakonisk siger »jeg er vant til tidsindstillede bomber« så kan jeg jo spekulere hvad han mener med det.

På fødselsdagen er der åbent hus fra 12.30 til kl. ? på den nye adresse Sdr. Fasanvej 53,4 th. der er elevator.

Minna Dahl

75 år

Helge Hansen fylder 75 år den 29/5 1997. Helge Hansen deltog fra foråret 44 i modstandsarbejdet i Kompani P.5, afsnit 3. Som våbensagkyndig blev han kompagniets våbenmester og lærer i våbenbrug.

Han var med i flere store aktioner bl.a. Valby Gasværk og Riffelsyndikatet. Sidstnævnte sted deltog efter beslutning fra Københavnsledelsen foruden Bopa også Ringen og P.5. Helge Hansen var også med i aktionen mod sommerkorpsets leder Kaptajn Poul Sommer - kun det forhold, at denne og en Hipomand den pågældende morgen havde byttet plads i bilen bevirkede at Sommer undslap, medens Hipomanden omkom.

P.5. blev imidlertid infiltreret af en stikker, hvilket bevirkede at Helge Hansen og 11 andre blev taget.

Helge Hansen blev arresteret den 26/9 1944. For at advare kammeraterne sendte han fra Vestre Fængsel en besked foldet om en flipstiver i vasketøjet til sin moder, og advarslen nåede frem. Efter drøje forhold fik han besked om, at han stod til dødsstraf! Imidlertid blev han sammen med 157 andre modstandsfolk om aftenen d. 12/1 1945 sat i bevogtede busser, der kørte til Gedser-Warnemünde, og derfra gik den videre transport i kreaturvogne. Efter to døgn forløb kom den til Neuengamme!

Da HH var værktøjsmager, blev han sat i arbejde i våbenfabrikken »Metalwerke« i hovedlejren, hvor han var det meste af tiden i Neuengamme - bortset fra nogle dage med oprydning i Hamborg. Han kom med de sidste hvide busser d. 20/4 1945 og nåede via Møgelkær til Sverige, hvor-

fra han meget hurtigt vendte hjem.

Det er her også meget væsentligt at omtale Helge Hansens indsats i Neuengammeforeningen. Efter en del år i bestyrelsen, senest som næstformand, blev han d. 5/9 1993 konstitueret som formand og den 19/4 1994 endelig placeret i formandstolen. Han har ved sit initiativ, sine klare meninger og et meget stort arbejde gjort en meget fin indsats. Det siges, at andre udefra misunder Neuengammeforeningen, tilslutningen til den og dens arrangementer - og ikke uden grund - meget af det er Helge Hansens fortjeneste!

En helt speciel side af hans arbejde skal nævnes her - planlægningen af og gennemførelsen af foreningens rejser - såvel de årlige Pilgrimsrejser som andre. Her skal særligt omtales den uforglemmelige Mindetur fra Neuengamme i april 1995. Det er vist de færreste, der kan forstå, hvilken

kæmpeopgave - over mange måneder - den velgennemførte tur medførte - oplægget, fremskaffelse af sponsorer, aftaler med Bernadotte's søn m.fl., med Bernadotte-flyet, med konsulatet, med Fürst Bismarck, med Dronning Ingrid's Hof, med kirker, politimestre, borgmestre, hoteller, busser m.m.

Bag alt dette lå - og ligger, som ved Helge Hansens arrangementer iøvrigt, et stort arbejde, en minitios planlægning - og Helge Hansens perfektionisme.

Der er - som det fremgår - megen grund til at hylde Helge Hansen ved hans 75 årsdag!

Åbent hus på dagen kl. 13.00 i Rødovrehallen, Rødovre Parkvej 425. Bus nr. 550 S eller nr. 132 til døren!

Mogens Köhl/
Ernst Nielsen

Fra foreningerne

Buchenwaldklubben

Buchenwaldklubbens rejse til Werradalen

i tiden 22.-28. juni 1997

Rejsen går til byen Bad Sooden-Allendorf, hvor vi bebor kurhotellet, der ligger centralt placeret i bydelen Bad Sooden, hvor restauranter og butikker ligger i rimelig gåafstand, og der er mange fortovscafeer. Her skal vi bo i samtlige 7 dage, og hvortil vi kommer på rejsens første dags eftermiddag. Vi har spist frokost på vej dertil, får værelser tildelt efter ankomsten, spiser middag på hotellet, og der kan blive tid til en bytur om aftenen, så man kan få et indtryk af byen, der ligger sydøst for Kassel.

I de følgende dage bliver der udflugter til de nærliggende byer: Hessisches-Lichtenau og Hannoversch-Münden, hvor floderne Fulda og Werra mødes i et »kys« og forenes i Weser-floden.

Næste dag besøger vi Lutherbyen Eisenach, hvor Luther for 450 år siden i slottet Warburg sad og oversatte Det

ny Testamente til tysk. Frokost i restaurant i byens centrum. Senere besøger vi byen Eschwege, inden vi vender hjem til aftensmaden på hotellet.

Næste dag har vi et besøg i grænsemuseet, der viser forholdene før »jernetæppet« faldt.

Om eftermiddagen er der »The-dansant« på hotellet, og efter aftensmaden er der mulighed for at fortsætte dansen til kurorkestret.

Så er vi nået til 5. dag, hvor turen slutter med hjemkørsel til Danmark, men da vi ad forhandlingens vej har fået rejsen forlænget med 2 dage, bliver disse, efter aftale med chaufføren, Niels Jørgensen, og rejselederen, Gurli Hoffmann, programsat på stedet.

Så er vi nået til rejsens sidste dag, der startes efter morgenmaden, og foruden nødvendige pauser, spises der frokost i Nordtyskland.

Et møde i Montreal

Af Hans Andersen

I september måned 1996 besøgte jeg sammen med min hjerteveninde fem canadiske venner - alle tidligere flyvere i RCAF (Royal Canadian Air Force). De var blandt de godt hundrede allierede flyvere, som vi politifolk mødte i Buchenwald for mere end et halvt århundrede siden. De boede langt fra hinanden forskellige steder i det østlige Canada. Det var på alle måder en vidunderlig oplevelse, men det er slet ikke det, jeg vil fortælle, men derimod en lille episode der, faldt helt uden for programmet.

En af dem, vi skulle besøge, kendte en jødisk mand i Montreal. Han havde hørt om vores forestående besøg i Canada og bedt, om vi ville besøge ham og to andre canadiske jøder i hans hjem i Montreal. De ville meget gerne træffe os. Denne invitation forekom os lidt mærkelig, da vi ikke kendte de pågældende. Desuden havde vi på det tidspunkt allerede tilbragt omtrent en uge i Montreal, og befandt os nu en 4-500 km fra Montreal - på vej bort fra byen.

Men vi lod os da overtale, og med nogen spænding gav vi os i vej. Vores canadiske ven kørte naturligvis for os.

Fem gamle Buchenwald'er samlet på en sofa i Montreal i Canada. Fra venstre den canadiske flyver. Dernæst vor vært i Montreal, der er født i Polen, og mig selv, omgivet af to naturaliserede canadiere, én født i Rumænien og én født i Ungarn.

Det viste sig, at vores indbyder var en canadisk jøde, der som barn havde været i Buchenwald, da vi (og de allierede flyvere) var der. Og han havde inviteret to andre, der ligesom han selv havde været børn i Buchenwald dengang. De var nu alle naturaliserede canadiere. Han selv var født i Polen, de to andre henholdsvis i Ungarn og i Rumænien. De vidste alle god besked om, hvordan langt størsteparten af de danske jøder var blevet hjulpet til Sverige af deres danske landsmænd. Og jeg modtog deres tak - lidt beskæmmet - for personlig har jeg ikke været med til det. Så jeg måtte krølle tærne lidt og tage imod på mine landsmænds vegne. Men så fortalte de, at de engang, mens de var

i blokken med jødiske børn i Buchenwald, havde fået bragt mad over i blokken fra danske Røde Kors pakker, indsamlet blandt os danske politifolk. Det havde de aldrig glemt, og det var årsagen til, at de over for min canadiske ven havde udtrykt så stærkt et ønske om at træffe os.

Det var en rørende historie at blive præsenteret for så mange år efter. Selv huskede jeg overhovedet ikke episoden, og jeg stod og blev lidt bange for, at jeg ved den lejlighed måske slet ikke havde bidraget til indsamlingen. Det håber jeg dog, jeg har. Og i hvert fald må en stor del af mine kammerater have bidraget.

Derfor fortæller jeg historien.

Sammenkomst i Bernadottegården

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde

Tid: **Lørdag den 3. maj 1997, mødetid kl. 11.15 i Bernadottegården**

Vi sørger selv for transport hertil.

Kører man i private biler, bør man fylde vognene og aftale køreholdene i god tid forinden.

Hvis nogen anvender tog eller rutebil i stedet for, bør man være i Roskilde **inden kl. 11.00**, da der på dette tidspunkt er sørget for transport til Bernadottegården.

Den 20. april allersenest, skal vi give besked til Bernadottegården om, hvor mange der kommer, uanset hvilken transport man anvender, altså skal man ringe til Georg Andersen, tlf. 36 17 47 88 og fortælle, hvem der kører med hvem, eller om man kommer med toget til Roskilde Banegård, Georg A. giver besked videre til Bernadottegården d. 20/4 1997.

Dagens program i Bernadottegården er følgende:

I følge kostplanen spiser vi dagens middag **kl. 12.30**.

Den består af: *svinekoteletter med grønsager og derefter fromage.*

Herefter vil forstander Emmy Reitoft vise rundt i gården og fortælle om den og besvare evt. spørgsmål.

Kl. 15.00 drikker vi kaffe med kringler.

Herefter er mødet slut og vi kører hjem.

Arrangementets pris er ikke aftalt, men tidligere besøg har vist, at der er meget billigt at besøge Bernadottegården.

Venlig hilsen bestyrelsen / Georg Andersen

Udekommandoen Finkenwerden

Den 16/12 1996 blev der i Finkenwerden ved Hamborg afsløret et mindesmærke og en mindepark for udekommandoen Finkenwerden-Deutsche Werft.

Udekommandoen, der hørte under KZ-Neuengamme, havde til huse i en baraklejr ved det stor U-bådsværft ved Elben. Værftet udnyttede foruden KZ-häftlinge også tvangsarbejdere fra mange lande. Lejren, der rummede op mod 400 fanger, blev ramt af bomber i december 44, hvor 90 fanger omkom.

I januar 1945 kom 45 danske (fra de 2 store januartransporter) hertil. Vi blev hver nat sat til 12 timers arbejde på værftet. På grund af værftets krigsvigtige betydning var der både dag og nat hyppige luftangreb på området og specielt på de to store U-bådsbunkers ved siden af lejren!

Efter nogen tid ophørte arbejdet p.g.a. ødelæggelserne på værftet, og

vi blev i stedet for på timelange isnende transporter i åbne pramme sejlet til Hamburg og sat til reparationsarbejde på de bombede jernbanearealer og til opgravning af ueksploderede bomber og lufttorpedoer.

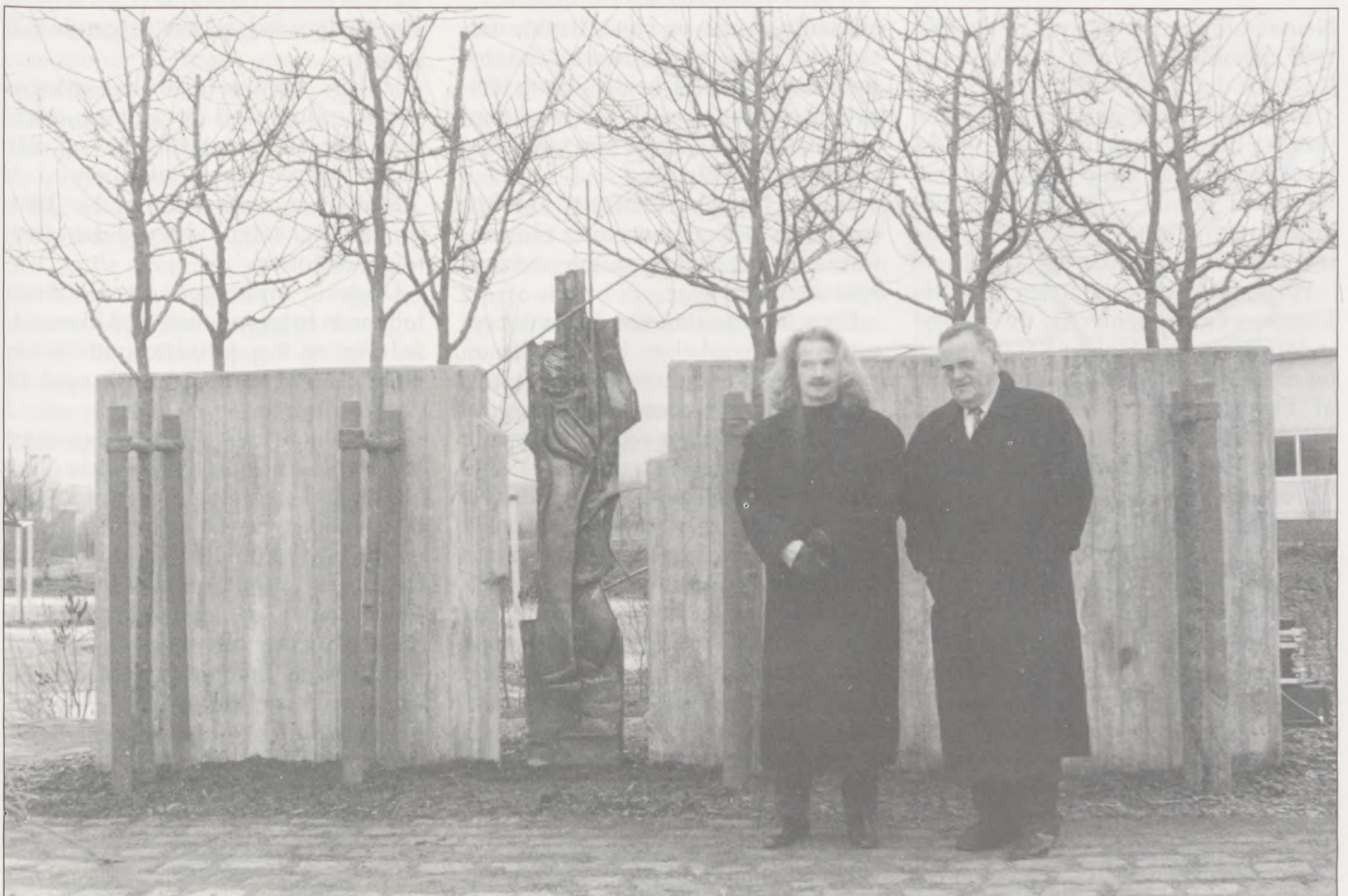
Trods nærheden af Neuengamme kiksede leverancen af Røde Kors-pakker - den første kom i begyndelsen af marts. Så da vi i slutningen af marts blev overført til Bullenhusen Damm, var vi sløje og nedslidte, som læge Gregers Jensen omtalte det i Jørgen Barfods bog »Helvede har mange navne«. De andre nationaliteter blandt fangerne endte i katastrofeski-bene i Lübeckbugten, så der er meget få overlevende fra denne kommando!

Finkenwerden er en mindre byenhed ved Elben, men en del af »Freie und Hansastadt Hamburg«. Bydelen havde i 70 år (indtil 1976) været præget af den meget store virksom-

hed Deutsche Werft, hvor mange af beboerne - igennem flere generationer - havde arbejde. Efterhånden som man - sent - har fået viden om, at man også der i Nazi-tiden misbrugte KZ-fanger (Vernichtung durch Arbeit), har man lokalt, initieret af Regierungsdirektor, Ortsamtsleiter Uwe Hansen fundet det væsentligt at minde de forfulgte på en værdig måde og at erindre eftertiden om, hvad der også skete på det tyske værft.

Der er derfor anlagt et grønt område på det nedlagte værfts grund og nu opsat et mindesmærke for de fanger, der var i udekommandoen.

Indvielsen blev overværet af flere hundrede mennesker, deriblandt mange unge! Foruden Uwe Hansen talte Biskopinde Dr. Maria Jepsen, Senator Dr. Fritz Vahrenholt og den udførende kunstner Axel Groehl. Tilstede var bl.a. også lederen af Neuengamme-dokumentationscentret Dr.

Initiativtageren, Ortsamtsleiter Uwe Hansen (th.) og kunstneren Axel Groehl forna mindesmærket. (foto: Hamburger Abendblatt, A. Brockmann).

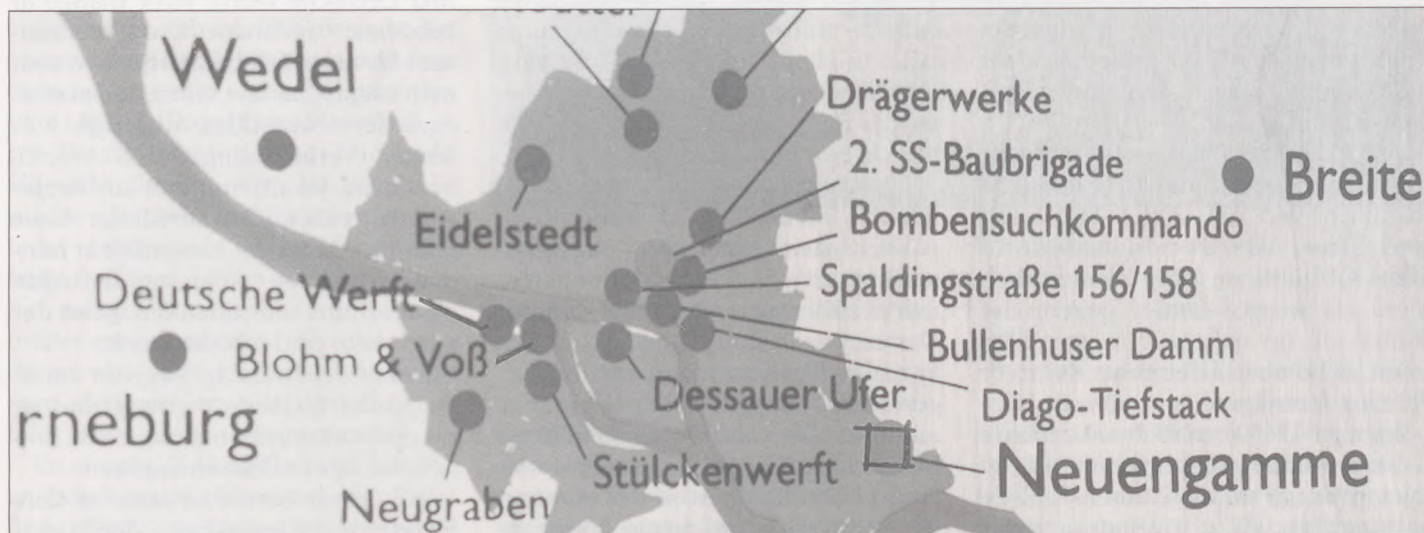
Detlef Garbe og formanden for »Arbeitsgemeinschaft Neuengamme e.V.« Herbert Schemmel (N.G. fange nr. 897)

Det var en stor oplevelse - efter

opfordring af sidstnævnte - som eneste tilstedeværende nulevende tidligere fange at være til stede. Og jeg må igen, bl.a. på baggrund af mine erfaringer fra Amicale Internationale

de Neuengamme konstatere, at dagens Tyskland gør en engageret indsats for at mindes, at fastholde og at advare!

Ernst Nielsen

Finkenwerden-Deutsche werft var den vestligste af de mange udekommandoer i Hamborg.

Neuengammeforeningens nytårsfest

Neuengammeforeningens nytårsfest 1997 afholdt på Bernadottégården i Roskilde den 25. januar.

En festlig indbydelse til nytårsfesten på Bernadottégården i Roskilde resulterede i, at knap 100 medlemmer med familie samt særlige indbudte mødte op til en fornøjelig sammenkomst i høj solskin og stiv blæst.

Formanden Helge Hansen bød velkommen og præsenterede de særlige indbudte gæster: Holger Retz Funder og fru Edith, Jørgen Chemnitz, leder af Dansk Røde Kors' asylcentre, Vibeke Ohl, tidl. sekretær for Holger Funder, samt Anne Lise og Aksel Clausen.

Bernadottégårdens - og foreningens fane blev ført frem under ledsagelse af Grethe Weis på klaveret.

Bestyrelsesmedlem og vicepræsiden i den »Internationale Amical de Neuengamme« Ernst Nielsen holdt nytårstalen, hvor han tog udgangspunkt i 1996's 6 positive oplevelser i Tyskland, der alle har med eet af foreningens væsentlige formål at gøre - fastholdelsen af erindringen om de kammerater, vi mistede og sikring af, at det der skete den gang ikke glemmes - druknes i løgne - eller gentager sig.

Ernst sluttede med at konstatere, at 1996's arrangementer var forløbet til

alles tilfredshed, og han udtrykte deltagernes taknemmelighed for det store og engagerede arbejde, Søs og Helge m.fl. udfører for alle. Så med dem ved roret i 1997, kan vi kun glæde os! Rigtig godt nytår.

Helge Hansen fortsatte herefter med at uddelegere opgaver til bordformændene, inden vi gik over til spisningen.

Efter hovedretten var der annonceret en overraskelse: Helge Hansen præsenterede dagens hædersgæst, Holger Retz Funder. Vi fik en præsentation af Holger og hans karriere indenfor Dansk Røde Kors fra september 44 til slutningen af 1983, dels den resourche, som Helge havde foretaget dels fra Jørgen Chemnitz fra Dansk Røde Kors.

Holger Funder var den person, der var transportleder for de store konvojer af lastbiler, der skulle fragte røde korspakkerne til fangerne i KZ lejrene. Holger Funders karriere i Dansk Røde Kors rummer mange store opgaver bl.a. i 1947 »finde og senere hjemføre de danske fanger, der var omkommet i tyske lejre og tugthuse.«

Helge Hansen sluttede præsentationen med at overrække Holger Funder Neuengammeforeningens æresstatuette og ordene »tak for din ufor-

glemmelige indsats for os gamle KZ fanger«.

Holger Funder udtrykte overraskelse, ydmyghed for denne overrækkelse af æresstatuetten, og var meget beæret i denne situation.

Middagen fortsatte, og der blev som vanligt solgt lodder til det efterfølgende lotteri.

Under middagen var Arne Johanson hyggepianisten på klaveret. Solveig og Kaj fortsatte underholdningen med sang og musik også til dans.

Der blev sunget fødselsdagssang for Helges svigerdatter Linda. Der var en god stemning, dejlig mad, der blev snakket, der blev danset, igen en dejlig dag i foreningens regi, der sluttede med, at fanerne blev ført ud af fanebærerne, og der blev sunget »Skuld gammel venskab rent forgå«.

En tak til Bernadottégårdens forstander Emmy Reitoft og personalet for den fine modtagelse og tak for dejlig mad.

Tak til arrangørerne for en dejlig dag fra os alle.

Helle Vibeke Rasmussen

En sælsom historie...

Ofte kan virkeligheden være mere indviklet end selv den bedste kriminalhistorie. Se selv:

Een af de sidste busser, der den 23. april 1945 hentede danske og norske fanger i KZ-lejren NEUENGAMME for at føre dem til Danmark og derfra videre til Sverige, var fra Jels i Sønderjylland. Den var ligesom alle de andre køretøjer i transporterne malet hvid. Den var endvidere een af de få, der endnu kørte på benzin, og havde på taget nogle canistre med ekstraforsyninger af denne efterspurgte vare.

Da den i nattens mulm og mørke passerede Bad Segeberg 30 km vest for Lübeck, blev den beskudt af allierede fly. Ved angrebet blev 1 dansker dræbt. Han havde placeret sig i dørtrinet ved siden af chaufføren for rigtigt at kunne følge med i, hvad der foregik.

Efter beskydningen faldt han ned og blokerede for døren. Ud over ham blev også begge chauffører ramt, og en del af fangerne blev såret, mange som følge af, at de måtte knuse vinduerne for at slippe ud af den brændende bus, for ved angrebet blev også canistrene på taget ramt, og den brændende benzin løb ud og antændte bl.a. de fine plyssessæder, som J. Ørum-Petersen, Herning, havde forsynet bussen med.

Bag chaufføren sad, som vanligt, den ledsagende GESTAPO-mand, der skulle overvåge, at alt gik reglementeret til. Han måtte iøvrigt ud samme vej. Efter angrebet forsøgte een af de norske fanger at befri en kammerat i den brændende bus. Under dette forsøg vendte flyene tilbage og tømte endnu en gang deres maskingeværer mod den brændende bus, og dette angreb kostede ham livet.

Næste dag, da det blev lyst, afhentede andre danske busser og ambulancer besætningen fra den udbrændte bus, og de døde blev indbragt til BOV kirke, hvor de også blev indført i kirkebogen med de sparsomme oplysninger, der kunne gives.

Også GESTAPO-manden fulgte med til Danmark, og efter at have overskredet grænsen, forduftede han, hvorhen vides ikke.

Helt tilbage til 1976 begyndte jeg at fundere over, hvad der egentlig var sket med den dræbte nordmand, men fandt ingen forklaring herpå:

Kirkebogen viste nemlig ingen oplysninger om, hvad der var sket med liget.

Med diverse afbrydelser skulle vi så helt frem til 1995, hvor vi var i DOMBÅS ved Tronhjem i Norge. Her mødte vi nogle af de norske jenter, der i april måned 1945 i Sverige modtog frigivne norske og danske fanger.

Blandt deltagerne var også en tidligere norsk fange, Osvald Ophus, fra MOSS. Under samtalen fortalte han, at han skam også var med den bus, der blev beskudt ved Bad Segeberg. Det specielt interessante var imidlertid, at han sad lige bag GESTAPO-manden, der fulgte bussen, og som også måtte ud af de smadrede sideruder, da bussen kom i brand.

Som noget hidtil ukendt fortalte han, at GESTAPO-manden medbragte en lille gul kuffert, som han krampagtigt klamrede sig til, men som desværre gik op, da han sprang ud af bussen. Ud af kufferten væltede det med guldsmykker, juveler og diamanter, formentlig stjålet fra KZ-fangerne.

Da angrebet var overstået anså flyene sikkert deres mission for løst, og vendte ikke senere tilbage.

Det gjorde GESTAPO-manden imidlertid, og han samlede omhyggeligt de tabte værdigenstande op og pakkede dem igen i kufferten, hvorpå han i de tilkaldte danske køretøjer fortsatte den afbrudte tur mod den danske grænse, hvor han - diskret - valgte at fordufte, men da havde han også sikret sig en rimelig ballast til en ny tilværelse.

Da denne historie blev kendt begyndte jungletrommerne at larme, og andre, nye versioner så dagens lys.

Det viste sig imidlertid, at den »omkomne« nordmand, der i sine lommer havde papirer på navnet BUGGE med oplysninger om hans fangenumre både fra Sachsenhausen og fra Neuengamme, og som sådan var blevet registreret i kirkebøgerne i BOV, havde levet i bedste velgående i HOKKSUND ved Drammen indtil han som 74-årig døde der i 1994!

Forinden sin død havde han til sin bror omtalt, at årsagen til forvekslingen med en anden fange formentlig skyldtes, at han under turen fra Neuengamme havde lånt sin jakke ud til en kammerat, der frøs i den barske nattekulde.

Der var derfor ikke »BUGGE«, der den 24. april 1945 blev indbragt til Bov kirke, men hvem var det så?

Den rigtige BUGGE har aldrig selv været klar over, at han i danske kirkebøger var anført som gravlagt.

Til gengæld efterlod han sig en stor samling tegninger med motiver fra fangelivet i Tyskland.

Selv om der i h.t. overstående er dukket interessante oplysninger omkring beskydningen af bussen, så er kendsgerningerne dog stadig, at man savner konkret viden om, hvem den »BUGGE«, der blev indbragt til Bov kirke den 24./25. april 1945 var, og hvad der skete med hans kødlige rester.

Tiden arbejder langsomt, og måske findes der en skønne dag en fornuftig forklaring på sagen.

V. Eriksen.

»Et møde«

Det var i 1944 i Tugthus Brandenburg, i den afdeling Bosch havde. Drejebænkene var i fuld sving. De kørte hurtigst muligt for at tilfredsstille den tyske krigsmaskine. Min drejebænk var den sidste i rækken og på min ene side var opgangen til kontrolrummet. Alt, hvad vi lavede skulle prøves der af en fange, hovedsageligt en tysker. Den eneste civile mester fra Bosch opholdt sig på kontoret, og i et øjeblik, hvor vagten var væk, mærkede jeg en hånd på min skulder. En stemme sagde sit navn og han fortalte på dansk, at han havde været i Danmark. Han var i en celle og arbejdede også i kontrolrummet, så vi talte ikke mere sammen den dag, fordi en Mester kom gående på gangen mellem maskinerne. Nogle dage senere kom han igen forbi og stak mig et kort, som jeg hurtigt gemte i min drejebænk. Først da vi skulle op i cellen fik jeg lejlighed til at se på det. Det var tegningen af en dansk landsbykirke.

Så så jeg ham ikke mere før i 1947. Da ringede dansk politi med en forespørgsel fra Udenrigsministeriet, om jeg kendte en Sigfred Pülschen. Det bekræftede jeg og fik at vide, han havde søgt dansk indrejsetilladelse og ville besøge mig. Dette besøg fik stor betydning for mig og min familie.

Han stammede fra Lybeck hvor han gik på kunstskele hos Heino Jaede, men var kommet til Danmark som flygtning i trediveerne. I København gik han på kunstakademiet, og han havde bl.a. kendt maleren Jens Søndergaard, der stammer fra Thy. Det ses tydeligt i forskellen på de billeder, han havde malet i sin Lybecker tid og de senere.

Han gik på Kunstakademiet i København, da han den 22. januar 1942 blev arresteret af det danske politi og derefter den 3. februar 1942 blev overgivet til Gestapo. Han førtes til Plötzensee, Berlin, og idømt 4 års tugthus for højforræderi...

Da Røde Kors hentede nordmænd og danskere havde han håbet at slippe med til Skandinavien, men det lykkedes ikke. Da russerne så indtog tugthuset begav han sig sammen med de andre fanger til Berlin. Senere lykkedes det ham at komme til Lübeck,

der var britisk zone. Imidlertid befandt han sig ikke godt der, og da man tilmed forlangte, at han skulle søge om igen at få det statsborgerskab, nazisterne havde frataget ham, var det hans opfattelse, »at man søger ikke om at blive tysker«. Bl.a. derfor søgte han indrejsevisum til Danmark, og tilbragte så nogle måneder hos os og forskellige andre danske venner. så lang tid, at hans returvisum til den britiske zone var udløbet, og såvidt jeg ved lykkedes det ham at få et »Nansen-Pas«.

Vi var meget glade for hans besøg. Han søgte omhyggeligt at skjule at han var tysker, men da lokalbefolkningen trods alt kunne høre hans accent, spurgte de, om han var nordmand. Det andet var endnu på det tidspunkt utænkeligt. »Må jeg godt sige det« spurgte han forsigtigt. Men efterhånden var der også politisk uro i Europa, der var det der førte op til dannelsen af NATO, så han følte sig ikke tryk ved tanken om, at russerne kunne dukke op i Danmark. I mellemtiden havde han haft kontakt med en katolsk præst, der var udvandret til Argentina, og denne havde skaffet ham en indrejsetilladelse til Sydamerika. Ved hjælp af gamle venner, bl.a. den kendte Kirsten L. Lauritsen, fra DFDS-dynastiet, fik han skrabt penge sammen til en flybillet.

Senere sendte han også os en indrejsetilladelse, fordi han bekymrede sig for vor fremtid. Ikke mindst da der i de sydamerikanske aviser stod, at der var gadekampe i Aalborg. (Det var alm. demonstrationer for og mod NATO, der undervejs var blevet til gadekampe). Så han forstod ikke, at vi ikke kom. Men sagen var at vi imellemtiden ventede Anni.

De følgende år hørte vi ikke meget til ham, et brev i ny og næ, men adskillige år senere ringede telefonen: Goddag, der er Sigfried, jeg er i Hamborg, kommer I på lørdag.

Det gjorde vi så!

Men i mellemtiden havde vi haft meget kontakt med hans familie i Lübeck, men det er en ganske anden historie.

V.M.J

*Vi håber måske på et mirakel,
hvis vi stadig evner, at håbe!
Miraklet er om renere jord,
men håber vi bare - eller gør vi
noget ved det?*

Kaj Christensen

*Kærligheden - og hadet - er
mere livsbekræftende end lige-
gyldigheden.*

Kaj Christensen

*Med til at overvinde fortiden
hører også, at vi, ofrene erken-
der de fejlurderinger, vi lå
under for. Vi må lære af vore
fejltagelser.*

Simon Wiesenthal

*Men også den rolle, den Inter-
nationale Røde Kors Komite i
Geneve spillede under krigen,
var alt andet end ærefuld.*

Simon Wiesenthal

*Forbindelsen mellem had og
teknologi er den største fare,
som truer menneskeheden.*

Simon Wiesenthal

*Vand kan, hvis det indtages
med måde, ikke skade nogen.*

Mark Twain

*Mænd af ringe duelighed,
som sættes ind i større embe-
der, ligner billedstøtter, som
står på høje piller - jo højere
de kommer op, desto mindre
synes de.*

Plutarch

MINDEORD

Ejnar Markeprand Johs. Rasmussen

En modstandsmand, der bevarede sin ukuelighed og utrættelighed for at kæmpe mod uret over for de svage til det sidste, døde 26/9 1996, dagen før sin 89 års fødselsdag.

Fra sit hjem havde han fået tanken for andre med sig, og hans frie sind og varme hjerte bragte ham tidligt på plads blandt Fascismens og Nazismens modkæmpere. Carl Madsen fortæller om ham i sine erindringer, og han har selv fortalt om sit frygtelige indtryk af arrestationen af den tyske rigsdagsmand, jøden Carl Blenkle hjemme i Markeprands hjem 16. december 1941 (hele forløbet skildret i »Flygtning 33«). Når Markeprand fortalte derom, kneb det altid at ved det punkt, da den meget nærsynede Blenkle tabte sine briller og en betjent satte foden på dem og knuste dem.

At han selv fik 3 mdr. i Vestre, gik han let henover, men nedrigheden mod den forfulgte glemtes aldrig, den blev jo også medvirkende til udleveringen, der førte til Blenkes omgående henrettelse.

I april 1944, da jeg traf Markeprand som kollega på Bispebjerg skole, var vi begge involverede i distributionen af illegale blade, og fandt helt naturligt hurtigt ud af at samarbejde. Han som kurer for bl.a. »Land og Folk« og jeg for Dansk Samling. Typisk for hans sans for andres nød samlede han ivrigt ind til hjælpen til »de røde enker«, dem som mange tog afstand fra, for »de fik jo fra Stalin« hed det med en løgn som undskyldning.

I de seneste årtier stødte man jævnlige på hans læserbreve, når han syntes, retten trådtes under fode igen, hvad enten det var i Serbien eller Virum.

Og endnu sidste sommer deltog han i et kursus på Esbjerg Højskole kort før han døde. Trofast mod sin overbevisning blev han ved. »Det er så lidt, vi kan gøre, men vi må aldrig tie mod uret!«

Det var Markeprands ord til mig ved afskeden i sommer, og de går godt i spænd med dette blads motto: Modstand - vist nytter det...

Grete Lorenzen

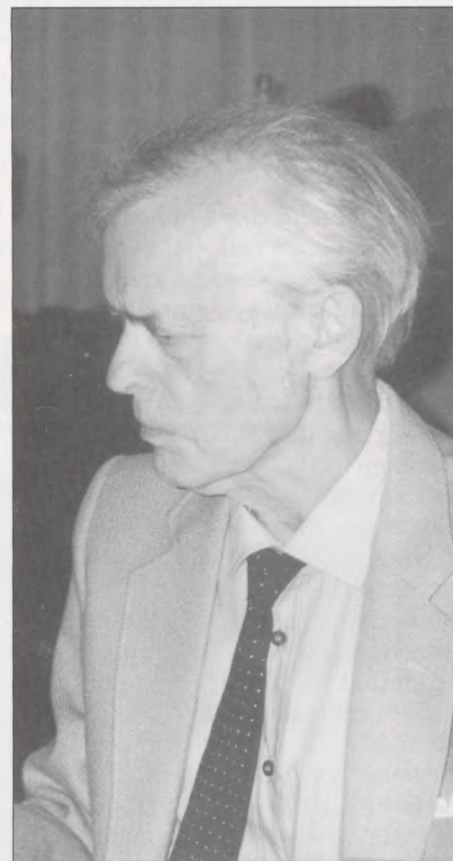
En af bladets nærmeste medarbejdere, journalist, tidligere redaktionssekretær Johannes Rasmussen, døde den 29. januar på sygehuset i Vejle efter lang tids svær sygdom.

Johs. Rasmussen blev oprindelig handelsuddannet. Efter uddannelsen og under den finsk-sovjetiske krig meldte han sig som frivillig, og da han efter et år kom tilbage fra Finland, gik han straks ind i den hjemlige kamp mod besættelsesmagten. Han begyndte at skrive i Fri Presse, mens bladet endnu kun var duplikeret. I januar 1943 forsøgte han sammen med nogle kammerater at komme til Sverige. De havde købt en båd og ville ro over Øresund, men blev taget af kystpolitiet. Det kom til at koste 4 måneder i dansk fangenskab. Da den tid var overstået, arbejdede Johs. Rasmussen med bladet Dybbøl-Posten, men han blev stukket og overrumplet af tyskerne den 9. februar 1945. Han forsøgte af flygte, men fik skudsår i lysken, i brystet, på hagen og i højre arm. Han kom på Nylandsvej og trods sine sår kraftigt forhørt den første tid. Omkring påsken 1945 blev Johs. Rasmussen overført til Frøslev. Rejsen fra København til Frøslev tog 3 dage. Den 5. maj oplevede Johs. Rasmussen befrielsen, men hele resten af året gik med rekreationsophold forskellige steder.

Da Johs. Rasmussen omsider var kommet nogenlunde til kræfter, påbegyndte han en egentlig journalistuddannelse, først på Randers Amtsavis og fik så i 1959 ansættelse på Vejle Amts Folkeblad, hvor han forblev.

I 1953 blev Johs. Rasmussen gift med Helle. Hendes far var dyrlæge Iversen, der var en af de otte fra Hvidsten-gruppen, der blev henrettet af tyskerne i juni 1944.

Johs. Rasmussens faglige område på bladet var kunst og kultur. Her var hans viden stor. Desuden nærede han af nærliggende grunde en brændende interesse, og fondens blad »Pigtraad«, senere »Pigtraad-Gestapofangen« kom til at nyde godt af hans medvirken. Utallige er de

Johs. Rasmussen deltog i det sidste møde i Kammeraternes Hjælpefon, men var mærket af sygdom (Foto: LA)

artikler, boganmeldelser m.v., som bladet har bragt, og som stammer fra hans hånd. Og da bladet gik ind i 1995, fortsatte han denne aktivitet i efterfølgeren, der nye blad »Modstandskampen«. Trods sin tiltagende sygdom var han til det sidste en af bladets flittigste bidragydere. »Journalistik er og bliver mit liv« har han engang udtalt i et interview. Og sådan var det.

Johs. Rasmussen ville være blevet 80 år den 18. februar i år, men det nåede han altså ikke.

Kammeraternes Hjælpefond har mistet et godt og trofast medlem, og bladet har mistet en vidende, flittig og pålidelig medarbejder. Han selv og hans journalistiske indsats for gamle fanger og modstandsfolk vil blive husket.

Hans Andersen
formand for Kammeraternes Hjælpefond

Niels Sørensen

Niels Sørensen, Odense er afgået ved døden den 24. februar 1997.

Niels Sørensen var fra Vejle, men kom til Odense nogle år før krigen udbrød. Her arbejdede han inden for gas og vand, som var hans fag. Det forhindrede ham dog ikke i, hurtigt, at komme med i Modstandsbevægelsen, hvor han udrettede et stort arbejde, men i 1944 blev han arresteret af det danske politi og senere sendt til Neuengamme.

Efter besættelsens ophør - og da Niels var blevet rask - startede han sit eget firma med vand og gas som speciale og med megen stor hjælp af sin kone, Grethe.

Ved 60 års alderen tvang helbredet ham til at holde op i firmaet. Niels lod sig dog ikke slå ud af den grund, sammen med Grethe begyndte han at arbejde med unge mennesker, som havde det svært.

Niels lavede et stort værksted, hvor drengene kunne afreagere under Niels' opsyn, hvor de lærte at anvende værktøj, at opføre sig ordentligt.

Det var et stort socialt arbejde Grethe og Niels her udførte.

Niels var også een af initiativtagerne til PILGRIMSREJSERNE - der kort gik ud på - at aldrig glemme de kammerater der ikke kom levende hjem fra de tyske KZ lejre, ligesom han til sin død sad i bestyrelsen for De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen i Odense afdelingen.

Æret være hans minde.

Richard Andersen

LÆSERBREV

Vågn op! Til hvad?

I februarnummeret af »Modstandskampen 1940 - 45« er der et læserbrev af Preben Møller, Isl. Brygge, København. Under overskriften »Gamle frihedskæmpere - vågn op« ser Preben Møller tilbage på besættelsestiden, samarbejdspolitikere og modstandskampen. Det kan der af og til være god grund til at gøre, ihukommende Winston Churchills ord: »Man kan ikke sige, »det hører fortiden til«, uden at man samtidig forråder fremtiden«! Jeg opfatter ikke Churchills ord som opfordring til vedligeholdelse af had og foragt eller forherligelse af egen indsats, men som opfordring til at tage ved lære af fortiden. Og til at tage denne lære med i overvejelserne, når nutidens beslutninger skal træffes.

P. M. skriver »Husker I glædetårerne, da vi ved fælles hjælp havde fejlet de første frø af ugræs over hegnet«? Mon ikke de fleste gør de? Men mon ikke de fleste af os også erkender, at det ikke var Den danske Modstandsbevægelse, der vandt krigen mod Hitler og hans kumpaner. Den danske modstandskamp var ikke af overvældende betydning for krigens udfald, men uden betydning var den heller ikke - og så var den meget, meget nødvendig for Danmarks egen skyld. Uden modstandskampen og folkeopstandene i sommeren 1943, som førte frem til den 29. august og hvad derefter fulgte, var Danmark uden tvivl gået ud af krigen som Tysklands samarbejdspartner. Vi kan glæde os over, at vi havde en andel i, at Danmark undgik den grumme skæbne, men vi overvurderer vor egen rolle, hvis vi tror det var os der drev tyskerne ud.

Senere skrive P.M.: »De tog vore våben....« Jeg er dybt uenig. Det havde politikerne ikke haft magt til, hvis en samlet modstandsbevægelse havde sat sig imod. Sagen er, at vi afleverede vore våben, da Danmark var frit og igen havde fået en lovlig regering - hvad vi end måtte mene om visse ministre. Var modstandskampen ikke en kamp mod diktatur og tyranni og

for demokrati og menneskelighed?

Endelig brokker P. M. sig over, at de fleste at nutidens politikere ikke forstår et ord af, hvad meningen var med modstandsbevægelsens indsats o.s.v. Det tror jeg nu nok de fleste af dem gør, men endnu vigtigere er det, at et stort folketingsflertal og skiftende regeringer har lært af fortiden. Jeg vil derfor spørge P.M. om han ikke er opmærksom på,

at Danmark var med til at stifte NATO den 4. august 1949,

at Danmark den ene gang efter den anden har stillet officerer og soldater til rådighed for FN til fredsbevarende opgaver i Afrika, i Mellemøsten og på Cypern,

at Danmark - set i forhold til befolkningstal - har haft og stadig har den største, og formentlig stærkeste, militærstyrke i det tidligere Jugoslavien,

at Danmark er i færd med at opstille en slagkraftig militærenhed, der med kort varsel skal kunne stilles til rådighed for fredsbevarende og fredsskabende opgaver langt uden for landets grænser,

og

at der i folketinget og regering er vilje til at slå hårdt ned, når (ny)nazister overtræder landets love.

Vi skal ikke glemme fortiden, men vi skal heller ikke begrave os i den. Lad os glæde os over at Nazityskland led skibbrud og at vi i dag har et demokratisk Tyskland som nabo, et Tyskland vi kan samarbejde med i NATO og i EU. Og ikke mindst at vi selv lever i et frit og demokratisk Danmark.

Kære Preben Møller. Hvad er det, gamle frihedskæmpere skal vågne op til? Jeg håber og tror, du mener deltagelse i den politiske debat og brug af stemmesedlen.

*Gunnar Lauridsen
Stubmøllevej 6
9230 Svenstrup*

Klip fra aviser og blade

B.T. mandag den 20. januar 1997

◆ *Sigtede danske nazister har kontakt med britisk gruppe:*

Combat 18

spredter terror

*Su Niver Gveruåget
Og Registreret.*

Combat 18.

Internationalt netværk:

*Den britiske
Combat 18-leder,
Wilf Browning
(t.h.), under gadekampe
i Roskilde for halvandet
år siden.*

Flere danskere har modtaget ubehagelige breve fra Combat 18.

Combat 18, der er en udbrydergruppe fra det britiske naziparti, har racehad og vold som livsstil og blæser på loven. Flere danskere har modtaget trusler og hademateriale fra gruppen.

Klip fra aviser og blade

B.T. torsdag den 30. januar 1997

Nazister – sølle mennesker!

Lene K. Christiansen
Tvedvej 137
6000 Kolding

Hvor bliver jeg harm over at høre formanden for Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse, Johnni Hansen, sige, at »Danmark er for danskerne og udlændinge skal ud«. Det har jeg godt nok hørt før, men det er, som om at min tolerancegrænse er nået nu.

Der sker så mange forfærdelige ting rundt om i verden. At uskyldige mennesker bliver dræbt i Algeriet, at uskyldige mennesker bliver holdt som gidsler i Peru, at befolkningen i Tjetjenien skal til at genopbygge et land. Men det hele foregår langt fra min tilværelse, og det gør det svært at forholde sig til.

Men diskussionen mellem nazisten Johnni Hansen og MIFeren Per Stig Møller, fredag den 24.1.97 på DR 2, foregik i mit land og i mit fjernsyn.

Jeg er 22 år, under uddannelse og har ingen planer om at få egen familie før om otte-ti år.

Men jeg spørger mig selv: *Er Danmark et godt land at sætte børn i verden i, når en mand som Johnni Hansen kan sige, at »alle som ikke er*

Et læserbrev der fortjener større udbredelse.

Det er hermed gjort!

Kan vi sætte små børn som disse i verden, hvis nazisterne får magt?
Foto: Nordfoto

100% dansk, skal udvises fra Danmark»? Skal mine børn vokse op i et land, hvor der er risiko for, at en mand som Johnni Hansen får magt?

Vi har desværre nogle mennesker, som er lidt udenfor, unge som bliver udsat for mobning i forskellige former. Og det gør dem ofte usikre, forvirrede og ensomme. Hvis disse unge mennesker ser eller hører Johnni Hansens udtalelser, er jeg meget bange for, at de i deres ensomhed og utrygge tilværelse kunne se nazisterne som en forening med sammenhold og broderskab.

Jeg er sikker på, at Danmark altid vil være dansk, beboet af danskere. Hvad jeg derimod ikke er sikker på, er om Danmark også altid vil være et land, som jeg kan være stolt af. Hvis nazisterne

får flere medlemmer, får de også magt. Og det kan på ingen måde gøre tilværelsen lettere eller bedre for danskerne.

Vi kan være stolte af, at vi nu hjælper flygtninge med at få nogenlunde ro i deres tilværelse, efter at de har oplevet grusomme ting.

Jeg er sikker på, at vi danskere kan lære af flygtningene og indvandrerne. Men det er et kæmpeproblem for mig at forholde mig realistisk og ikke humoristisk til nazisterne. Realistisk, fordi hvad de står for, er i mine øjne tolt urealistisk og useriøst. Humoristisk, fordi dertil er deres meninger alt for skræmmende.

At man kan være så snæversynet og sølle et menneske, at man mener, flygtninge, adoptivbørn, jøder og an-

dre »ikke-danskere« burde sendes ud af landet, går over min forstand.

Tilbage har jeg bare et ønske om, at der vil være mange flere mennesker i Danmark, som tager lige så stor afstand fra nazisterne, som jeg gør, og at man tager afstand på en sober og lovlig måde. Sådan at vi med rimelig samvittighed kan byde de næste generationer velkommen og sige, vi har gjort noget.

Der er da ingen, som kan ønske sig, at nazisterne får magt i Danmark, og at grusomhederne fra Anden Verdenskrig evt. skal have lov til at gentage sig.

Derfor: *Tag afstand fra nazisterne og deres holdninger. Og lad os leve i et samfund, som også vore børn vil kunne være stolte af.*

NYE BØGER

Mit livs mareridt

Erik Gustafson,
Frihedsmuseets forlag,
107 sider, 65 kr.

Forfatteren tager udgangspunkt nogle måneder efter 2. verdenskrigs udbrud, og dagen før tyskernes besættelse af Danmark, idet han den 8. april 1940 om morgenen tog fra Århus til København for at melde sig til politiet, hvor han blev ansat. Han beskriver levende, hvorledes polititjenesten blev udført indtil d. 19. september 1944, hvor ca. 2000 danske politimænd blev anholdt af Den tyske værnemagt og deporteredes til Tyskland.

Kort tid efter sin egen ansættelse i politiet, formåede forfatteren at få sin broder Aksel til også at melde sig og blive ansat, og sammen oplevede de blandt andet deportationens rædsler.

I Tyskland anbragtes man først i koncentrationslejren NEUENGAMME, men dette ophold varede kun nogle dage, inden politifolkene igen kom på en meget anstrengende rejse til koncentrationslejren BUCHENWALD, som sædvanlig i kreaturvogne med 50 mand i hver. Forinden afrejsen havde de stået på appelplassen i øsende regnvejr og var alle blevet gennemblødte, inden toget satte sig i bevægelse. Rejsen varede i ca. 2 døgn, og herunder var mange blevet syge, og 57 politifolk døde heraf i den nærmeste tid.

Efter bad, iklædning og aflusning, anbragtes de i 3 barakker med ca. 700 mand i hver. Iklædningen bestod af hue, jakke og bukser i blåstribet drejl, egne sko og intet andet. Det siger sig selv, at det ikke var tøj nok til at hol-

de kulden ude. Politifolkene frøs.

Tiden i Buchenwald sneg sig af sted. Dagen startede kl. 5.00 med afhentning af kålrabisuppe, hvorefter der blev udtaget arbejdskommandoer til arbejde umiddelbart udenfor lejren, hvor arbejdet varede resten af dagen til mørkets frembrud.

Opholdet blev afbrudt af 3 uger, hvor 500 mand blev udtaget og sendt til TAUCHA, hvor de indlogeredes i en kvindelejr, og hvor man lavede et jerbane-stikspor til en våbenfabrik. Inden afrejsen hertil fik man hver 1 røde-kors pakke. Den første.

Opholdet i Buchenwald varede til midt i december 1944, hvor samtlige - ikke - syge danske politifolk overflyttedes til krigsfangelejren Stalag 4 B, Mühlberg an der Elben. Transporten hertil var den sædvanlige i kreaturvogne.

Ankomsten til Mühlberg var umiddelbart før jul 1944, og her installeredes politifolkene i et antal tomme barakker, hvor der kun var gulve at ligge på.

Efter helligdagene blev der udtaget arbejdskommandoer til forskellige områder i nærmeste omegn, og forfatteren, hans broder Aksel, og ca. 400 andre danske politifolk kom på oprydning i den stærkt nedbombede by Leipzig. Her gik dagene med oprydning i kældre og andre rum, hvilket lykkedes for alle danske politifolk.

I begyndelsen af april 1945 samlede grev Folke Bernadotte samtlige skandinaviske fanger i koncentrationslejren NEUENGAMME, hvorfra de senere blev overført til FRØSLEVLEJREN først i april 1945 og med passagertog fra Padborg gennem Danmark til Sverige, hvorfra de vendte hjem den 7. maj 1945. Resten af danskerne blev løsladt direkte fra Frøslevlejren.

Bogen »Mit livs mareridt« er en velskrevet bog, der indledningsvis fortæller om, hvorledes det var at være politimand i København i de første af årene under 2. verdenskrig.

Senere taler den om, hvorledes det var at være koncentrationslejr- og krigsfange indtil slutningen af 2. verdenskrig, hvorledes man frøs, sultede, blev syge, nogle døde, og i det hele taget levede under umenneskelige forhold i lejrene...

En absolut læseværdig bog, som læses med interesse.

Georg Andersen

Holdninger har en pris

Karl Heinz Lorenzen: »Holdninger har en pris« - en rød sydslesvigsk erindring fra tre Tysklande.

119 sider, pris 148.- kr. Studiefæddelingen Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. I kommission hos Padborg Boghandel, Nørregade 16, 6330 Padborg.

Det er en stor oplevelse af læse K.H.'s bog. Hans talesprog viser en umiddelbar klarhed og oprigtighed, bedre end det meste af hvad vi hører og læser til daglig, og det er en mand, der har tysk i øret hver dag, måske mere derfor end på trods af sydslesvisk dagligliv.

Anmelderen føler et nært »slægtskab« med forfatteren, ikke alene fordi jeg også endte i KZ-Sachsenhausen, men han er født i 1917, tidligt medlem af kommunistisk parti (1929! jeg i 1936), vi blev drevet af de samme kræfter: social indignation og Hitlers, Mussolinis og Francos fremfærd. Overfor denne overvældende trussel optrådte kun Sovjetunionen stærkt og konsekvent.

K.H. blev allerede som 19-årig idømt 5 års tugthus, efterfulgt af helvedet, som han benævner KZ-Sachsenhausen, hvorfra han, efter døds-marchen, befriedes i 1945.

Efter krigen: vor fælles skuffelse, den kolde krig. Men under den var K.H.'s kår betydeligt værre.

Den bragte ham først 3 måneders fængsel, siden yderligere 6 måneder for fornærmelse mod Adenauer og modstand mod »Die freiheitliche demokratische Grundordnung« (modstand mod tysk oprustning og tilslutning til NATO) og medlemskab af det forbudte kommunistiske parti. Begge domme blev som følge af hans lidelser i Hitlers tugthuse og KZ-lejre, gjort betingede.

Af stor aktuel interesse nu er at han blev truet med at han som følge af sin fortsatte politiske indsats blev truet med at få frataget sin erstatning på DM 100.- mdl. hvis han ikke ophørte. Når det er så aktuelt skyldes det at tyske myndigheder i dag erklærer, at de ikke kan fratage krigsforbrydere fra SS som This Christoffersen deres pension. Det forhindrer loven! Karl Otto Meyer fra Sydslesvigsk forening hjalp og forsvarede K.H. modigt og forhindrede, at han blev ramt med fængsel og på pengepungen.

Læs den lille bog og forstå hvordan han (ligesom jeg) stadig siger: »jeg er kommunist og vil altid være det. Mine holdninger dannedes af det jeg så som arbejdsdreng, ikke så meget af teoretiske overvejelser. Den kulturelle forankring i det danske har jeg aldrig lagt skjul på.«

Peder Søgård

Den store gidseltagning

Sidste akt 1945

Jørgen L.F. Mogensen

77 sider. Pris kr. 60.00

Polak Skandinavisk Forskningsinstitut.

(English Summary)

Dette er en øjenvidneberetning af et af gidslerne i en gidselaktion i »Det tredje Riges« sidste dage, som her i Danmark på det nærmeste er ukendt.

De fleste danskere - også de der var fanger i Nazitysklands KZ lejre - giver næsten alle udtryk for, at danske og norske fanger blev frigivet ved Barnadottes aktion i april 1945 med hjemkomst med »De hvide busser«. Det var dog for alles vedkommende ikke tilfældet, som denne lille bog dokumenterer.

Den tidlige vicekonsul ved konsulatet i Danzig (1940) og efter krigen generalkonsul i andet land, Jørgen L.F. Mogensen kom hurtigt ind i modstandsarbejdet i en gruppe polske modstandsfolk »Gryf Pomorski« og udførte flere heldige aktioner mod tyskerne, ligesom gruppen i 1942 blev indlemmet i den polske hjemstavnsstyrke »Armia Krajowa«, men i 1943 blev gruppen opdaget, og nu begyndte for J.L.F.M. en grum tid. I Danzig med mange måneders forhør - tortur - af Gestapo, senere blev så overflyttelse til KZ lejre i Flossenbürg besluttet.

Flossenbürg var særdeles velegnet som samlingssted for en gruppe gidsler. Gidsler af høj rang. Her blev samlet 135 personer fra 17 lande, såvel fagforeningsmænd, ministerpræsidenter, forbundskansler, prinser, generaler, mange officerer og SOE agenter. Mange var fra Tyskland og besatte lande, man der var også enkelte fra neutrale lande. Fra Danmark var der ritmester Lunding, Jørgen L.F. Mogensen og 4 SOE folk.

Formålet med denne gidseltagning var formentlig udveksling, hvis Tyskland havde vundet krigen - eller likvidering. Det gik dog anderledes.

Vi følger nu disse gidsler fra Flossenbürg ned gennem Tyskland til Niederdorf (Villa Basso), hvor de blev holdt fanget til befrielsen af amerikanerne den 3. maj 1945.

Gennem bogens mange facetter fortæller JLFM om de perioder han og de andre fanger måtte igennem, med mørkearrest i ugevis, ingen varme, meget lidt mad, men alligevel har han overskud til at fortælle om de forskellige bøddeltyper blandt SS-vagtmandskabet.

Kammeratskabet blandt fangerne og deres måde at kommunikere på cellerne imellem, mangler heller ikke.

Hængning- langsom stranggule- ring- af fanger ser JLFM også. En usædvanlig modbydelig aflivning af en jødisk mor og hendes 2 små børn er noget, ingen vil glemme.

Efter befrielsen blev JLFM sammen med Lunding og de danske SOE folk sendt til England - ad forskellige ruter - Her skulle debriefing finde sted. Her fulgte en af de tungeste opgaver. At finde holdepunkter til dødsformodningsdomme over de i Flossenbürg henrettede SOE folk, samt som det hårdeste, at besøge enkerne efter disse.

Også ankomsten til ambassaden og grev Reventlow, samt hos de engelske autoriteter viser JLFMs evne til at gennemskue mennesker. En lille bog - sideantalsmæssigt - men en stor bog - historisk - om såvel »store« som »små« mennesker.

Kaj Christensen

Som jeg så det, som jeg ser det

Gustav Meissner

359 sider kr. 300.-

Odense Universitetsforlag

Titlen på bogen fortæller meget om forfatteren. Fortæller, at han som presseattaché for Nazityskland i Danmark 1939-43 ikke har skiftet sin naziorintering i disse år ud, men tværtimod forsøger at begrunde den i denne bog.

Det er meget svært at tro på - at den del af historien - om besættelsen er -

mere eller mindre korrekt, når Gustav Meissner fortæller den. Alle ved, at stort set alle tyskere på ledende poster led af et »Goebbelssyndrom«, og dette syndrom går pænt igennem denne bog. At der også er faktuelle fejl, som G. M. begår, muligvis for at skjule en af nazismens mange forbrydelser, forstår anmelderen godt, men at en historiker som professor Aage Trommer og oversætteren Erik Fuglsang Damgaard, der jo begge har gennemgået manuskriptet, forstår jeg ikke har ladet dette passere.

Hvordan kan en så eklatant fejl overses?

Findes der mange af disse fejl i den øvrige tekst, så er den historiske værdi ringe.

På side 228 skrives: Godt en måned før denne regeringsbeslutning havde presse og radio fortalt om Heydrichs død. Den 10. juni var han død af svære kvæstelser, han fik ved attentatet den 27. maj i nærheden af den tjekkiske landsby Lidice, alle ved, at Heydrich ikke blev såret ved Lidice, men i Prag. Uanset hvad pressen meddelte i 1942 er det, for fuldstændighedens og ærlighedens skyld, ikke tilladeligt - historisk - at lade den påstand stå i en bog af denne art.

Lidice, som er en af Nazitysklands mange skamstøtter. En landsby som tyskerne buldozede væk efter først at have dræbt alle mænd og drenge, sat kvinderne i KZ lejre og overført mange af de mindre piger til tyske forældre.

Det er historikernes opgave at »grave« i fortiden, men det er ikke lige gyldigt, hvilke »hænder« der holder spaden.

Kaj Christensen

Friheden det bedste guld

Johannes Rosendahls liv i højskole og frihedskamp

af Poul Nyboe Andersen

294 sider. Illustreret. Kr. 225.-

Odense Universitetsforlag

Ved bogens begyndelse, hvor familieforholdene beskrives, fåes det første indtryk af, hvordan Johannes Rosendahl på ferieophold i Esbjerg får den

første indlæring i politisk analyse, her ved onklens hjælp. Georgismen og »fuld grundskyld«, og hermed det senere Danmarks Retsforbund. Frihed for arbejdere og bønder var onklens budskab. I gymnasietiden var også J.R. både i tale og skrift »på barrikaderne«. Særlig hans svar på en artikel i Gymnasiasten, skrevet af den senere statsminister J.O. Krag, er meget markant.

Årene i København, hvor han studerede statsvidenskab og blev cand. polit. Hans ungdomsårs indsigt i filosofiske spørgsmål, hans pacifistiske indstilling, gjorde, at han blev tiltrukket af højskolen. Efter et kort ophold som »januar-student« på Rødning Højskole i 1936 søgte han, efter eksamen i 1938, om stillingen som lærer, på samme højskole og tiltrådte i november 38, og blev her i 8 år. Det var en bevæget tid både i Danmarks og i J.R.s liv.

Han begyndte sit liv på højskolen som pacifist og internationalist og endte som aktivist i den sønderjyske modstandsbevægelse, der også indebar et kort ophold på »Staldgaarden« i Kolding med tortur og fornedrelse, men blev dog reddet fra døden ved kapitulation den 5. maj 45. Hans holdning var nu antitysk og nationalist. En sindelagsskift, der sjældent er set. Som så mange andre danske, blev J.R. sig først »bevidst« da jødeforfølgelserne satte ind, men fra da af, var han ikke - som så mange andre højskolefolk - i tvivl om, hvor han stod, og hvor han skulle sætte ind.

Sabotage

Afsnittene: Sønderjydernes vej til væbnet modstand, Modstandskampen og Mødet på Skamlingsbanken fortæller mere end andet om J.R.s kamp i modstandsbevægelsen, og sin egen »kamp«.

Afsnittene om Højskolen Søhus, om Karen Blixen, samt andre personligheder er egentlig ret så ligegyldige. Johannes Rosendahls liv og virke er imidlertid ikke ligegyldig.

Godt bogen er skrevet, selv om den nok henvender sig til en ret så lille kreds af Danmarks befolkning.

Kaj Christensen

Ung i Knivstikkerbyen

Af Elisabeth Jepsen

128 sider (illustreret) Pris kr. 148,00

Forlaget Ca'Luna

Denne fortsættelse af Knivstikkerbyen (se anmeldelse i forrige nr.) følger de samme mennesker med den utrolige evne, som forfatteren viste i den første bog. Den sans for de små detaljer, det knivskarpe tidsbillede om stort og småt, om den tids stillingtagen til at få et barn uden for ægteskab. Hvem der levede som ung dengang husker ikke den »utidige« forargelse skoleinspektør Merete Nordtofts barn skabte.

Generationsskiftet på Haragergaard, hvor gamle dyder skiftes ud, måske ikke til det bedre, er fint tegnet, ligesom høsten - på den tid - beskrives glimrende.

Afsnittet om faster og onkel i Esbjerg - deres måde at leve på - er så dejligt positivt fortalt. Det kan stort set ikke gøres bedre.

Vi undværer heller ikke lidt om Værnemageren, lidt om et familiedlems nødvendige flugt til Sverige under besættelsen, eller forfatterens noget ambivalente forhold til sin far er beskrevet både kærligt - og ærligt. Faderen var uanset hans trang til »de våde varer« alligevel midtpunktet, der forstod at holde familien sammen.

De sidste sider med den brudte forlovelse og en ny - den første kærlighed - er en formidabel slutning på denne bog.

Vi venter, at høre mere fra Elisabeth Jepsen.

Kaj Christensen

Afgang

stille afgang
mens man nemmer
at man endnu ikke
blot går rundt
og glemmer

stille afgang
slut med pligter
mens man endnu ikke
føler at
man svigter

stille afgang
ikke græde
lykke er at standse
stout og fyldt
med glæde

stille afgang
nyt forude
alderen skal ikke
bruges som
en pude

stille afgang
slut med sorgen
når han atter starter
fyldt med kraft
i morgen

Carl Scharnberg

05822 ARC 3015 001
BERNADOTTEGÅRDEN I ROSKILDE
H H KOCHS VEJ 4
HIMMELEV
4000 ROSKILDE

ADRESSELISTE

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19,
4894 Østre Ulslev, tlf. 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6,
1363 København K, tlf. 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng,
4500 Nykøbing S, tlf. 53 41 01 20.

Sokr.: Georg Andersen, Kongshaven 42 A,
2500 Valby, tlf. 36 17 47 88.

Odense: Jørgen Hedegaard Larsen,
Højvænget 2, 5230 Odense M., tlf. 66 11 33 85.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rind-
dalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals,
tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.

Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9,
Munkerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18,
tlf. 49 71 86 59.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Fjordvænget 9, 4220
Korsør, tlf. 53 57 08 44.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørn Vitnes, Torvegade 64,
3. & 4. sal tv., 1400 København K.,
tlf. 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens
allé 48, 4 tv., 2000 Frederiksberg C.,
tlf. 36 16 32 84.

Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380,
8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15,
2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.

Kontoret: Kongevejen 252, 3. sal,
2830 Virum, tlf. 45 85 58 98, Giro 8 81 17 88.

Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.
Sommerferie 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen,
Jagtvaenget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V.,
tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønevangs-
vej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.

Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Syddøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84.

Odense afd.: Fmd.: Alice Kofoed,
Ølstedgårdsvænget 6, 5230 Odense M.,
tlf. 66 15 89 99.

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bru-
uns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Konsulent: Hjarne Ditlevsen,
Løkkentoftens 15, 5700 Svendborg.

Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde,

tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-
gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.

Kontor: Sofieldalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-
ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen,
V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V.,
tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden:
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: J.E. Finderup, Bernadotteparken 57,
4000 Roskilde, tlf. 46 35 39 11.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulthen, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Børge Olesen, Berna-
dotteparken 4, Himmelev, 4000 Roskilde, tlf.

42 36 15 22.

Kst. Kass.: Jytte Gajhede, Vejlands Allé 95,
2300 København S, tlf. 31 58 16 55.

Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Højgårds-
vej 73, 1 th, 8362 Hørning, tlf. 86 92 16 23.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23,
8200 Århus N, tlf. 86 10 17 41, giro 127 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værlose, tlf. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boule-
vard 12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116,
2860 Søborg, tlf. 39 69 86 62.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bel-
lahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2. tv.,
2650 Hvidovre, tlf. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsbgade 5,
5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej 7, 4. th.,
1756 København V.,

tlf. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Fax. 31 23 02 14 eller 54 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22,
5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128,
5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10,
2880 Bagsværd, tlf. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre, tlf. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29'2 tv., 2920 Charlottenlund,

tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjen 1 C,
2730 Herlev, tlf. 44 94 44 41.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 Køben-
havn Ø., tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11.

Konsulent Anne Lise Clausen.

Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00. Tlf. 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt

by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller

Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov,
tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i

højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,

7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe,
tlf. 97 91 11 12.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.

Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værlose, tlf. 42 48 56 74.